

Kvæfjord
kommune

Kvæfjord kommune - En kul turkommune

Plan for friluftslivets ferdselsårer 2023 - 2028

Vedtatt av kommunestyret 15. juni 2023

FORFATTERE

Kvæfjord kommune, Markussen, T.A., Ervik, E.M, Harstad, G.
Midtre Hålogaland friluftsråd, Saunders, M

ISBN

978-82-93829-04-1

FOTO

Forsidefoto og bilde 2, Willie Jarl Nilsen
Bilde 1 og 5, Marius Saunders
Bilde 3, Tor Anders Markussen
Bilde 4, Leif Skoglund

ORGANISASJONSNUMMER

Kvæfjord kommune 972 417 998
Midtre Hålogaland friluftsråd 921 405 030

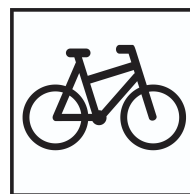
LISENS TIL KARTDATA

Norge digitalt-lisens

ADRESSE

Kvæfjord kommune, Bygdeveien 26, 9475 Borkenes
Midtre Hålogaland friluftsråd, Postboks 64, 8512 Narvik

Plan for friluftslivets ferdselsårer

Innledning	2
Politiske føringer	2
Prosess og behandling	3
Plandel	6
Friluftsliv og folkehelse i Kvæfjord kommune	6
Geodata og kartlegging av ferdselsårer	7
Turruter til fots	8
Skiløyper	9
Sykkelruter	10
Padle- og roruter	10
Sårbare områder	10
Handlingsplan 2023-2028	13
Tegnforklaring på kart	14
Områdebeskrivelser	15
Temakart - Gradering av fotruter	34
Kilder	35
Andre relevante lovverk	36

Innledning

For å nå det nasjonale målet om at befolkningen skal utøve friluftsliv jevnlig, kreves god tilgang til turmuligheter og attraktive naturområder. Stiene, løypene og ledene vi følger på tur er avgjørende for vår utøvelse av friluftsliv, og det er klare sammenhenger mellom utforming av ferdselsårene og bruken av dem. Rundturer og turer i naturlige omgivelser er mer attraktive enn turer som går fram og tilbake eller i bebygde og trafikkerte områder. Nærhet til ferdselsårene er også vesentlig. Undersøkelser viser at avstanden fra bosted til nærmeste turmulighet er helt avgjørende for utøvelse av friluftsliv i hverdagen.

Målet med å lage en plan for friluftslivets ferdselsårer er å identifisere, ivareta og utvikle friluftslivets ferdselsårer for å sikre et attraktivt tilbud til befolkningen med tanke på folkehelse, livskvalitet, bolyst og reiseliv. Gjennom å utarbeide en plan vil dette arbeidet systematiseres, målrettes og effektiviseres. Aktiv medvirkning i planprosessen vil sikre at ulike interesser avstemmes. Planen vil bidra til å etablere et viktig kunnskapsgrunnlag for å ivareta friluftsliv i annen arealplanlegging, og samtidig være en plan for hvordan ferdselsårene kan utvikles på en bærekraftig måte. Turrutebasen og kartlagte og verdsatte friluftslivsområder inngår i det offentlige kartgrunnlaget, og er viktig i bidraget med å sikre areal og sammenhenger for friluftslivet. En plan for friluftslivets ferdselsårer vil danne grunnlag for en oppdatering av det offentlige kartgrunnlaget.

Vi takker Ronny Andre Jacobsen, Willie Jarl Nilsen, Inger Othilie Holand, Leif Skoglund og Bernt Halvard Eide som har deltatt i arbeidsgruppe eller vært referansepersoner i arbeidet.

Bakgrunn

Kvæfjord kommune har vedtatt, i *Kommunal planstrategi 2020-2023*, at det skal utarbeides en plan for friluftslivets ferdselsårer. Planen for friluftslivets ferdselsårer skal være en temaplan som gir en oversikt over viktige og relevante ferdselsårer for friluftslivet i kommunen. Planen skal gi en beskrivelse av nåsituasjon, samt skissere tiltak for å ivareta og utvikle ferdselsårene i tråd med mål som er satt for planarbeidet. Arbeidet gjøres i tett samarbeid med Midtre Hålogaland friluftsråd og følger Miljødirektoratets veileder **M-1292|2019 - Plan for friluftslivets ferdselsårer**.

Politiske føringer

Prosjektet med utarbeidelse av planer for friluftslivets ferdselsårer ledes av Miljødirektoratet og en oppfølging av Klima- og miljødepartementets *Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet* fra 2018.

Arbeidet samsvarer med strategier i *Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk 2016-2027*.

Kommuneplanens samfunnsdel for Kvæfjord 2021-2035 ble vedtatt av kommunestyret våren 2021. Plan for friluftslivets ferdselsårer bygger på

kommuneplanens samfunnsdel, hvor vi har vektlagt følgende:

- Vi tar vare på de særpregene som kjennetegner kommunen vår, med kurlandskap, kulturminner, og nærhet til natur
- Vi legger til rette for friluftsliv og naturopplevelser, både vinter og sommer, som også sikrer forsvarlig bruk av naturen
 - Tilrettelegge for at alle innbyggere skal kunne bruke naturen, og at det finnes god informasjon om etablerte stier, skiløyper, kulturstier og turmuligheter i Kvæfjord
 - Jobbe for å utvikle Kvæfjord som en attraktiv besøkskommune for rekreasjon, naturopplevelser og turisme, i tråd med prinsipper for bærekraftig besøksforvaltning
 - Ivareta kystlandskap og strandsone for friluftsliv og rekreasjon

Kommuneplanens arealdel for Kvæfjord skal revideres, og dette arbeidet startet vinteren 2023.

I arbeidet med plan for friluftslivets ferdselsårer blir det jobbet mot følgende bærekraftsmål:

Prosess og behandling

Avgrensning

Plan for friluftslivets ferdselsårer skal handle om bruk av merkede fotruter, skiløyper, sykkelruter, padle-/roruter og tilgjengelige turruter med rullestol, samt tilrettelegging som er knyttet til ferdselsårene. Når det skrives om friluftsliv i denne planen er det friluftsliv som er relatert til ferdselsårer, slik som gåing, skigåing, sykling og padling. For forståelse av forskjellen mellom ferdselsårer, sti og turruter, se definisjoner, **vedlegg 4**.

Jakt, fiske, bærplukking, randonee, å gå på skøyter med mer er friluftslivsaktiviteter som bruker arealer ved siden av ferdselsårene og er ikke en del av planen. Bruk av motorbåt, seilbåt og snøscooter er friluftsliv for mange, men er ikke inkludert i denne planen eller veilederen til Miljødirektoratet. Planen gjelder for hele kommunens areal, og i tilfeller der ferdselsårer krysser kommunegrenser, vil vi samarbeide med nabokommunene.

Medvirkning

Fra starten av arbeidet med denne planen har det vært viktig å sikre aktuelle parter medvirkning, samt å holde allmennheten orientert om planarbeidet. Arbeidsgruppa er

derfor sammensatt av deltakere fra frivillighet, idrettslag, interkommunalt friluftsråd og kommunens administrasjon. Det har vært invitert til orientering ved rådhuset, se bildet under. Det har vært sendt ut informasjon via e-post til lag og foreninger og til privatpersoner i Kvæfjord, med mulighet til å gi innspill, og det har vært kontakt direkte med grunneierlag i kommunen. Skal en ferdselsåreplan ha nødvendig relevans vil det være helt nødvendig at også grunneiere og samarbeid med grunneierlag må være tett.

Bilde 1. Friluftsrådet informerer om prosjektet på åpen dag på rådhuset 4. mai 2022.

Høring

Ferdselsåreplanen har vært på offentlig høring fra 9.mars 2023 til 20. april 2023 etter vedtak i teknisk utvalg 21. februar 2023. Det kom inn tre innspill til planen:

1. *Historiske ferdselsårer ønskes med i planen:* Dette tema inkluderes i ny Kulturmljøplan for Kvæfjord kommune som er under arbeid og ferdigstilles 2023.
2. *Sti langs havet Rå-Gåra:* Ferdselsåreplanen har ikke med sti langs havet på strekningen Rå-Gåra. Mange innbyggere har meldt inn ønske om sti langs sjøen. Grunneierlaget i området Rå-Gåra har en flertaksbeslutning om at de ikke ønsker dette etablert på sin grunn.
3. *Innspill og korrigeringer i tekst:* Innhold i planen er ut fra høringsinnspill blitt rettet på **side 6**.

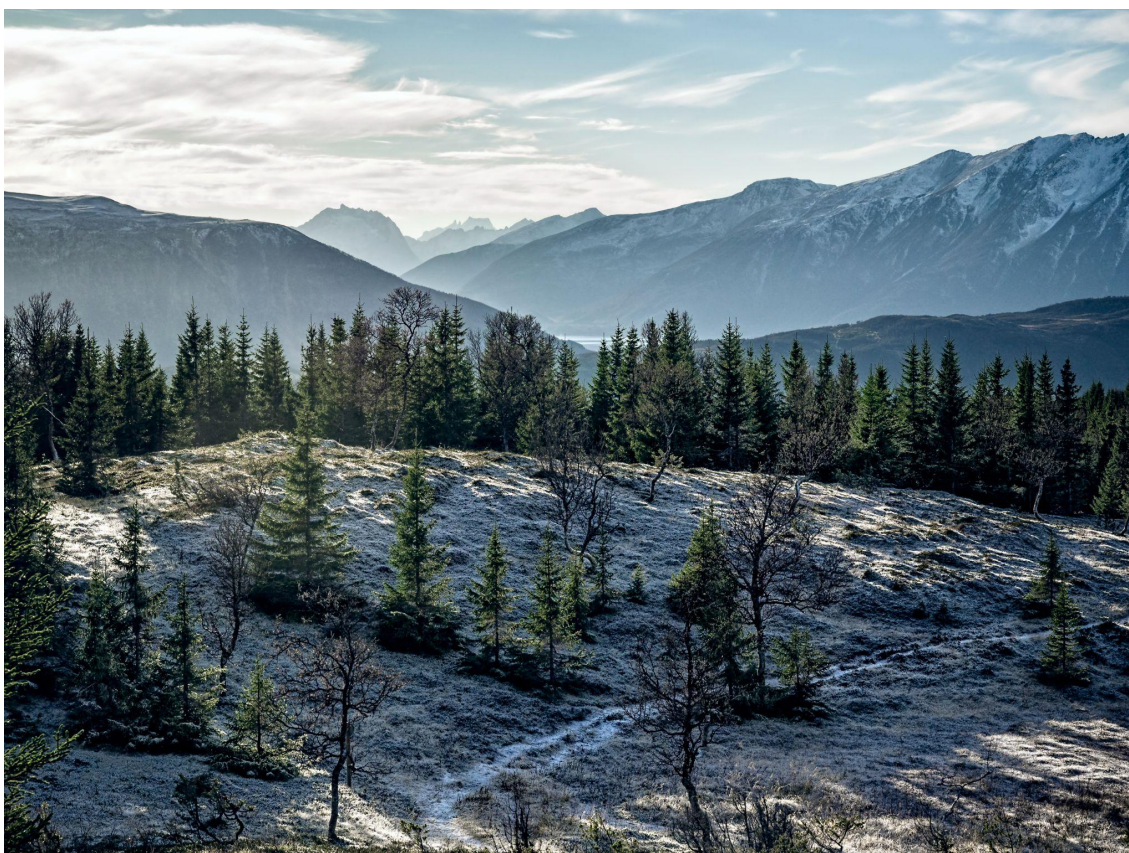
Vedtak og politisk behandling

Fellesråd for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne ble orientert om arbeidet med *plan for friluftslivets ferdselsårer* i møte den 22. november 2022. Liknende orientering ble gitt i ungdomsrådet i Kvæfjord 21. februar og i levekårsutvalget i Kvæfjord 22. februar 2023. Etter høring behandles planen av teknisk utvalg 6. juni, som innstiller til sluttbehandling i kommunestyret 15. juni 2023.

Plan for friluftslivets ferdselsårer skal rulleres i 2028.

Forhold til andre planer

Planen er en temaplan uten juridisk binding. Tiltaksdelen av planen vil innarbeides i neste revidering av kommunedelplan for anlegg og områder for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Ferdselsåreplanen skal bidra til å fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk uhelse som en del av folkehelseloven. Fysisk tilrettelegging av et visst omfang må uansett avklares i henhold til plan- og bygningsloven gjennom søknad til kommunen. Disse må være i tråd med gjeldende arealplan. Ferdselsårene må innarbeides i utarbeidelse av ny arealplan. Nye traséer må klareres i henhold til naturmangfoldloven og kulturminneloven. Det betyr at hensynet til kulturminner, sårbare arter og naturtyper skal vurderes før konkrete tiltak gjennomføres. Tiltak må innarbeides i kommunens budsjett og økonomiplan.

Bilde 2. Fra Surenåsen.

Plandel

Planen skal ikke bidra til at kommunen skal ta over turruter hvor grunneierlag, foreninger, idrettslag eller andre frivillige organisasjoner allerede tilrettelegger. Planen skal skaffe en oversikt over et utvalg eksisterende turruter og foreslå nye turruter, uavhengig av om kommunen skal være ansvarlig for turruten. At rutene er samlet i en felles plan skal forbedre samarbeid og legge opp til samlet finansiering for merking og skilting av turruter. Lag og foreninger bes om å tas kontakt med kommunen for å ta eierskap til turrutene i denne planen.

Kvæfjord kommune skal etterstrebe å få grunneieravtaler for turrutene i planen. Dersom grunneier ikke kan nås eller det ikke kan bli enighet om en avtale kan Kvæfjord kommune med hjemmel i friluftsloven § 35 gjøre vedtak på at turruter i utmark som er beskrevet i denne planen kan merkes og skiltes av kommunen eller organisasjoner som har til formål å fremme reise- og friluftsliv etter skriftlig avtale med kommunen. Merkingen og skiltingen skal være enkel og følge merkehåndboka. Dette gir ikke tillatelse til andre tiltak som å lage turveier, sette opp gapahuker eller andre inngrep uten grunneiers samtykke. Der det skal merkes på innmark må det gjøres en avtale mellom grunneier og tilrettelegger.

Grunneieren har rett til å motsi seg merking. Dersom grunneier motsier seg grunneieravtalen avgjør kommunen om og i tilfelle på hvilken måte merking skal tillates jf. friluftsloven § 35 siste ledd.

Friluftsliv og folkehelse i Kvæfjord kommune

Kommunen skal fremme folkehelse. Stier og turveier er den suverent viktigste aktivitetsarenaen i landet – og har bredest appell i befolkningen. I Norge går så mange som 9 av 10 på tur, opplyser Miljøstatus, men kun 3 av 10 er aktive nok. Å gå på tur gir en god helsegevinst som er billig for kommunen, selv korte turer eller å sitte i ro i naturen har positiv helseeffekt – både psykisk og fysisk.

Å tilrettelegge turruter, løyper og nærnatur for friluftsliv, kan gjøre det enklere for mange å delta. Tilrettelegging for friluftsliv øker bruken av områdene, og kan øke aktiviteten i befolkningen. Tilrettelegging fremmer fysisk aktivitet, friluftsliv, sosial kontakt, legger til rette for gode bomiljøer og kan sikre naturmangfold. Tilrettelegging er spesielt nyttig for å få med seg de som fra før av er lite aktive.

Eksempler på frivillige friluftsgupper

Kvæfjordmarkas venner er kommunens største lag av frivillige friluftinteresserte. Laget har bygget gapahuk på Surenåsen og plassert ut benker og bord i marka. Laget bistår med råd og veiledning for andre likelydende friluftstiltak. Foreningen vektlegger litt lettere turer i Kvæfjordmarka gjennom sin merking og tilrettelegging, og ved oppsett av registreringsbokser ved turmål hvor turer premieres av lokalt næringsliv. Grappa informerer om sine aktiviteter på egen Facebook-side.

Elvedalen Lavvo, Flesnes, er også et eksempel på en friluftsgruppe, her for ytre Gullesfjord, med stier og samlingsarena ved Storelva på Flesnes.

Ti på topp Harstad er et av flere organiserte turtilbud med turforslag til turmål. Ti på topp Harstad har turmål i Kvæfjord og Harstad. Turforslag i Ti på topp blir mye besøkt, det er derfor viktig at det velges turmål som tåler besøket det legges opp til og at det er kontakt med grunneierne i forkant av konkurransen.

I tillegg har vi Kvæfjord-speiderne, Kvæfjord kystlag, DNT Harstad og DNT Vesterålen. Vi har også et FYSAK- initiativ i Kvæfjord, og en rekke grende- og bygdelag med friluftrelatert aktivitet i kommunen.

Bilde 3. Tilrettelegging gjør at flere tar i bruk naturen. Gode møteplasser, slik som her ved Langvatnet gjør at flere tar i bruk naturen, skaper trivsel og bolyst.

Geodata og kartlegging av ferdselsårer

Turruter og stier i det offentlige kartgrunnet (DOK)

Stier og traktorveier er fysiske objekter som kan ses i terrenget og er en del av det offentlige kartgrunnet. I Kvæfjord kommune er det registrert 588 km med sti og 164 km med traktorveg i Felles KartdataBase (FKB) i 2022.

Turrutebasen er et landsdekkende datasett som viser turruter. Turruta er tilrettelagt med merking og/eller skilting og hvor noen har et vedlikeholdsansvar for at den er fremkommelig. Datasettet inneholder fotruter, skiløyper, sykkelruter, andre turruter og tilretteleggingstiltak (slik som gapahuker, toaletter og parkeringsplasser) i friluftslivsområder. Dataene kan brukes av kommunene til planlegging, saksbehandling, oppslag og rapportering. Turrutebasen brukes også til turkart og turportaler, slik som ut.no.

Ferdselsårer

Det er mange steder å finne ferdselsårer, turruter og turforslag. Et av formålene med denne planen er å gi en oversikt over de mest brukte ferdselsårene og samle data på

ett sted, i Turrutebasen. Under kartleggingen til denne planen ble fakta innsamlet fra *Fra Møysalen til Elgens fot*, Turrutebasen, N50 kartdata, FKB-traktorvegsti, GodTur.no, Ut.no, eldre turkart, Skisporet.no, *Fjordfolk under Møysalen*, TellTur og Strava heatmaps, samt fra arbeidsgruppa. Ved siden av dette er det gjort kartlegging av ferdselsårene i felt. Deretter gjorde arbeidsgruppa et utvalg av ferdselsårer/turforslag som ble tatt med videre i planen for å bli utviklet til turruter.

Turruter til fots

I Kvæfjord kommune er det mange fine turforslag og gode ferdselsårer for friluftsliv, men få ferdselsårer som er tilrettelagt som turruter. Turrutene er stier som er merket og skiltet eller tilrettelagt på annen måte, se definisjon **vedlegg 4**. I Kvæfjord er det kartlagt 42 km turruter. Det ble i tillegg kartlagt mange turforslag, stier og traktorveier og vurdert om disse burde tilrettelegges til turruter. Ikke tilrettelagte friluftsområder og stier har en stor verdi i seg selv og ikke alle friluftsområder burde tilrettelegges. En del stier ble vurdert til å ikke egne seg som turruter på grunn av faktorer som sårbarhet for slitasje, ferdselsforbud, konflikt med innmark/beiteområder eller kulturminner, eller ingen parkeringsmulighet. I årene fremover ønsker kommunen å videreutvikle flere stier/turforslag til merke og skilta turruter. Disse er markert som foreslåtte turruter, se tegnforklaring **side 14** og kartfesta traséer for alle områdene på **side 15 til 29**.

Graderingen av turrutene følger merkehåndbokas gradering for vandring, se temakart på **side 34** og **vedlegg 2**.

Tilgjengelige turer og universell utforming

Barn, eldre mennesker, foreldre med barnevogn, personer med en midlertidig skade m.m. møter andre hindringer enn befolkningen ellers på tur. Universell utforming handler om at omgivelsene skal være tilgjengelig for alle, uansett ferdigheter og funksjonshemninger. Tilgjengelighet er et "svakere" uttrykk, og kan beskrive tiltak og løsninger for bestemte grupper, for eksempel tilgjengelighet for rullestolbrukere. En god del turveier, traktorveier og stier kan brukes av barnevogner og aktive rullestolbrukere, selv om de ikke oppfyller kravene til tilgjengelighet eller universell utforming. Det er et stort spekter fra hvor mye tilrettelegging forskjellige brukere trenger for å kunne ta i bruk et område. Langs traktorveier og skogsbilveier kan bommer være hindere. Dette kan løses med bommer som lar hjulbrukere passere, samtidig som de hindrer uønskede biler, eller man kan gruse ved siden av bommen for å forenkle ferdsel forbi bommen.

Kvæfjord kommune og regionen generelt har for få friluftslivstilbud som er tilgjengelig for rullestolbrukere. Nupen er delvis tilgjengelig og det er gjort tilrettelegging i Austerfjordbotn friluftsområde med parkeringsplass og toalett.

Ved Heimvatnet på Storjorda er det et ønske om å tilrettelegge med turvei og fiskeplass ned til vatnet, se **bilde 4**. Tilretteleggingen skal gjøre at alle kan få tilgang til vatnet, enten ved fiske eller kano. Turveien ned til vatnet skal være tilpasset slik at den kan benyttes med rullestol. Ved at den er utformet slik at den er tilgjengelig i rullestol, vil den også kunne brukes til å frakte kano til vatnet.

Tilretteleggingen burde følge Norsk Standard for universell utforming av opparbeidete uteområder, som har krav og anbefalinger om turveier, parkering, brygger/fiskeplasser og kanoutsett for rullestolbrukere.

Bilde 4. Dronebilde av den foreslåtte plasseringen for tilrettelegging av turvei, fiskeplass og utsett av kano/kajakk.

Skiløyper

Kvæfjordløyper trækker løyper i Borkenesmarka og på Kvæfjordeidet. Når alle løypene er preparert er det 42 km med løyper, hvorav 4 km er lysløyper. 28 km av disse løypene er tatt med som turruter, se **side 30**. For at en løype skal være en turrute må den være tilgjengelig det meste av sesongen og skiltet. De viktigste utfartsstedene er fra Kvæfjordeidet og fra Kvæfjord skytebane ved Surenåsen. Status på når løypene sist er preparert er på skisporet.no.

Figur 1. Kvæfjordløyper sitt oversiktskart over løypene.

Sykkelruter

Gjennom planen ønsker kommunen å opprette to sykkelruter, en fra Borkenes til Kvæfjordeidet, og en fra Vik til Folkeparken i Harstad.

Padle- og roruter

I Kvæfjord er det gode muligheter til å padle, både på sjøen og i ferskvann. På Storjorda ligger vannene Heimvatnet, Gunnarvatnet og Steinvatnet på rekke. Det er 350 meter fra Heimvatnet til Steinvatnet, i flatt terreng. Over disse tre vannene ønsker kommunen å etablere ro- og padleruter.

Sårbare områder

Planen gir ikke en full oversikt over kulturminner, sårbare reindriftsområder, naturvernområder eller naturmangfold i kommunen, kun der det er relevant til ferdselsårene i planen.

Utvalgte kulturlandskap

Kulturlandskapet viser samspillet mellom menneskenes høsting og bruk av naturen gjennom generasjoner og de miljøverdier som har utviklet seg som følge av dette. I 2017 ble området fra Skallan til Rå utpekt til et utvalgt kulturlandskap i jordbruket av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Dette er kulturlandskap i jordbruket med svært store kulturhistoriske og biologiske verdier, se **side 17**.

Områder i Kvæfjord som Kveøya samt Vik/Vogter er også satsingsområder innen liknende statlige tiltak. Slike kulturlandskap inneholder viktige ferdselsårer hvor en gjennom god kontakt mellom grunneierne og kommunen er med på å stimulere for blant annet tilretteleggelse av turstier for innbyggere og tilreisende. Gamle veier, som den eldre veien over Storjorda til Vogter samt broene ved Vogter og Vikeland, bør også kunne inngå i fremtidige planer.

Kulturminner

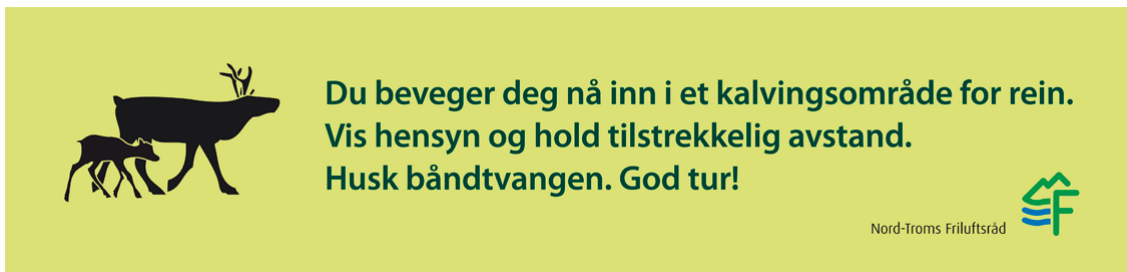
Stier, veier og veifar er ikke bare turruter, men også fysiske kulturminner som bærer med seg historie om tidligere tiders levekår, teknikk og tilnærming til naturen.

Kvæfjord kommunes kulturmiljøplan som ferdigstilles 2023 vil beskrive utfordringer mellom ferdsel, turstier og kulturminner. Dette skal likevel ikke hindre en i å gå på oppdagelsesferd i naturen, men vil være med på å åpne opp for at innbyggerne kan få en historisk bakgrunn til sine naturopplevelser. Ferdig kulturmiljøplan legges ut på Kvæfjord kommunes hjemmeside etter ferdigstilling.

Reindrift

Kalving skjer i perioden april - mai. Simlene oppsøker de samme kalvingsplassene år etter år. Reinen er særlig sårbar for forstyrrelser på seinvinteren og vårvinteren. Dette er en tid på året hvor mange er ute på tur, gjerne på ski. Det burde ikke legges opp til økt besøk med Ti på topp, TellTur eller tilsvarende i dette området før

kalvingsperioden er over. Reiselivet burde heller ikke reklamere for turområder der det foregår kalving i kalvingsperioden. Som et ytterligere tiltak kan det settes opp midlertidige skilt, slik som Nord-Troms friluftsråd har gjort. Dette vil være et samarbeid mellom friluftsrådet og reindrifta.

Figur 2. Informasjonsskilt om kalvingsområde for rein, laget av Nord-Troms friluftsråd.

Skogbruk og beite

Opprettelsen av turruter er ikke til hinder for grunneiers rett til å ta ut skog i tråd med skogbrukslova med tilhørende forskrifter. Skogeieren plikter til å ta nødvendige hensyn til biologisk mangfold, friluftsliv, landskap og kulturverdier jf. Forskrift om berekraftig skogbruk § 3.

Opprettelsen av turruter er ikke til hinder for beitedrift. Turgåere plikter å lukke grunder de passerer. I tiden fra og med 1. april til og med 20. august holdes hunder i bånd. Den generelle båndtvangen kan kommunen utvide ved forskrift med hjemmel i hundeloven på og ved bestemte/angitte turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser, samt i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute. Kommunen kan ta i bruk denne muligheten i hundeloven dersom det blir konflikt mellom beite og turgåere med hund på turrutene bestemt i denne planen.

Naturvernområder

Kvæfjord kommune har tre naturreservater, Gullsfjordbotn naturreservat, Gapøya naturreservat og Gapøyholman naturreservat. Ingen av disse blir påvirket av denne planen.

Naturmangfold

Stimuleringstiltak for økt aktivitet eller fysiske tilretteleggingstiltak må alltid vurderes opp mot naturvernområder, naturmangfold og viktige naturverdier. Miljødirektoratets kartbase, Naturbase, gir oversikt og innsynsmulighet i relevante kart og registreringer: naturbase.no.

Bilde 5. Fugl og folk som deler en turrute.

Klima

Klimaendringene påvirker tilretteleggingen av ferdselsårer. På den ene siden gir lengre barmarkssesong, med mer nedbør og vind, behov for en mer robust tilrettelegging fordi påkjenningene på anleggene blir større. Lenger barmarkssesong gir særlige utfordringer i friluftslivsanleggene i nord pga. fraværet av sollys. Ved etableringen av nye friluftslivsanlegg bør det tas høyde for at slitasjeutfordringene, vannmengden og øvrige klimatiske påkjenninger på anleggene vil øke betydelig ut over det vi erfaringsmessig har sett.

Overvannshåndtering ved etablering av tiltak, og/eller utbedring av slitasje må planlegges. Det er viktig at en i tilretteleggingen søker løsning med så lavt klimaavtrykk som mulig. Dette er en vurdering som må gjøres i hvert enkelt tiltak. Stiskulen til Miljødirektoratet beskriver hvordan man kan opprette klimarobuste stier.

Handlingsplan 2023-2028

Handlingsplanen revideres i 2028.

Tiltak	Beskrivelse	Finansiering	Tiltakshaver	Prioritering
Grunneieravtaler / vedtak om merking	Kvæfjord kommune skaffer grunneieravtaler eventuelt gjør vedtak på at de foreslåtte turrutene i planen kan merkes og skiltes etter merkehåndboka. Grunneieravtaler skaffes for tilrettelegging på innmark. Ansvar for merking og skilting kan delegeres til lag og foreninger.	Ikke relevant	Kvæfjord kommune	1
Oppdatere turrutebasen	Alle eksisterende turruter legges inn i turrutebasen. Foreslåtte turruter legges inn så snart tiltak er gjennomført i felt.	Fylkeskommunale midler gjennom tilskudd til friluftslivets ferdselsårer	Midtre Hålogaland friluftsråd	2
Merking og skilting av nye turruter	Etablerte og nye turruter merkes og skiltes i henhold til merkehåndboka og legges inn i turrutebasen etter tiltakene er gjennomført.	Følges opp i budsjett og økonomiplan. Spillemidler. Nordenfjeldske Bykreditts Stiftelse.	Kvæfjord kommune, Midtre Hålogaland friluftsråd, lag og foreninger	3
Universelt utformet fiskeplass og kanoutsett på Heimvatnet	Ved Heimvatnet opparbeides en turvei fra parkering og plassen tilrettelegges med benker, fiskeplass og kanoutsett etter Norsk Standard for universell utforming av uteområder.	Ikke avklart	Kvæfjord kommune og Midtre Hålogaland friluftsråd	4
Gangbru ved Rødhammeren	Kvæfjordmarkas venner har et ønske om å etablere gangbru ved Rødhammeren.	Spillemidler og annen finansiering	Kvæfjordmarkas venner	5
Straumsbotn	Avklare og eventuelt etablere samarbeid med grunneiere vedrørende parkeringsplass/toalett mv.	Ikke avklart	Kvæfjord kommune + grunneiere	6
Andre mindre tiltak	Hvert delområde / turrute kan ha forslag på mindre tiltak som er ment til å forbedre turruten. Disse er beskrevet i "Detaljerte områdebeskrivelser"	Friluftsrådet, spillemidler.	Kvæfjord kommune, Midtre Hålogaland friluftsråd, lag og foreninger	7

Tegnforklaring

Status

— Eksisterende

- - - Foreslåtte

Turrutekategori

— Fotrute

— Ro- og padlerute

— Skiløype

— Sykkelrute

Gradering

— Enkel

— Middels

— Krevende

— Ekstra krevende

— Ikke gradert

Annet

— Traktorvei

— Sti

— Lysløype

Benker/bord

Bro

Brygge

Bål-/grillplasser

Informasjonsskilt/tavle

Markbearbeiding

Parkeringsplass

Teltplass

Toalett

AnnenTilrettelegging

Badeplass

Hytte ubetjent

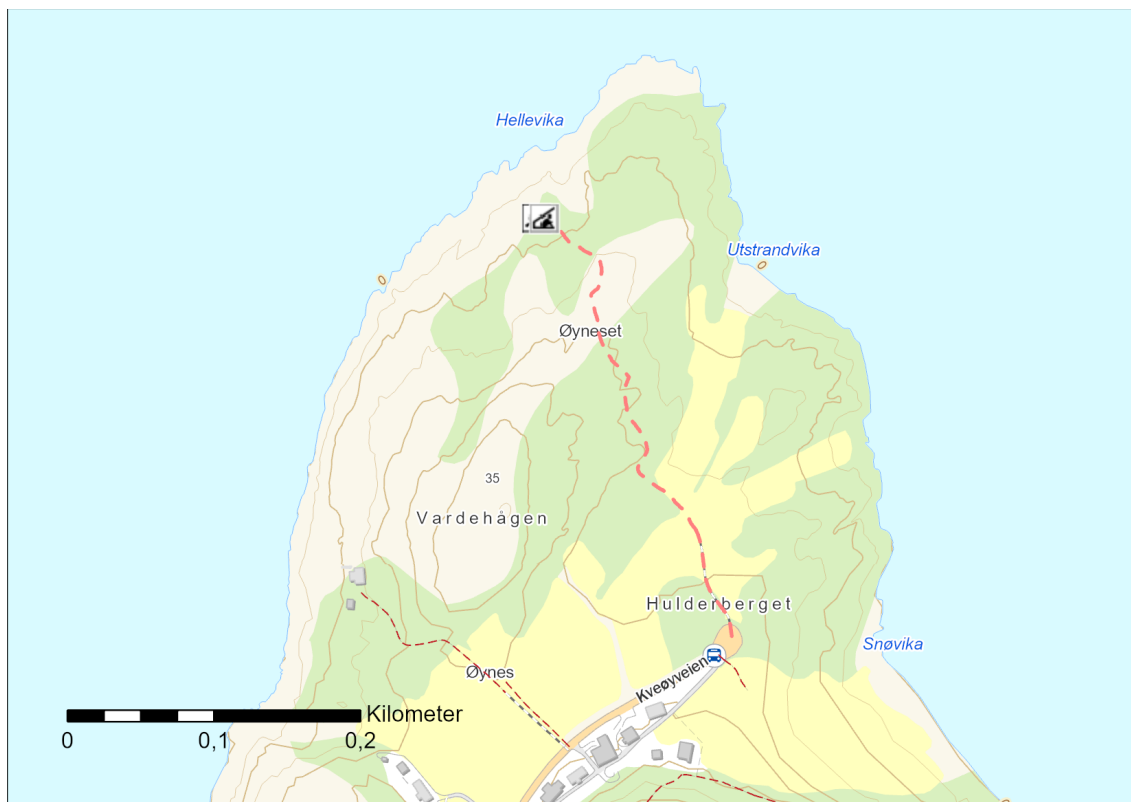
Gapahuk

Trimpost/turkasse

Områdebeskrivelser

Øyneset

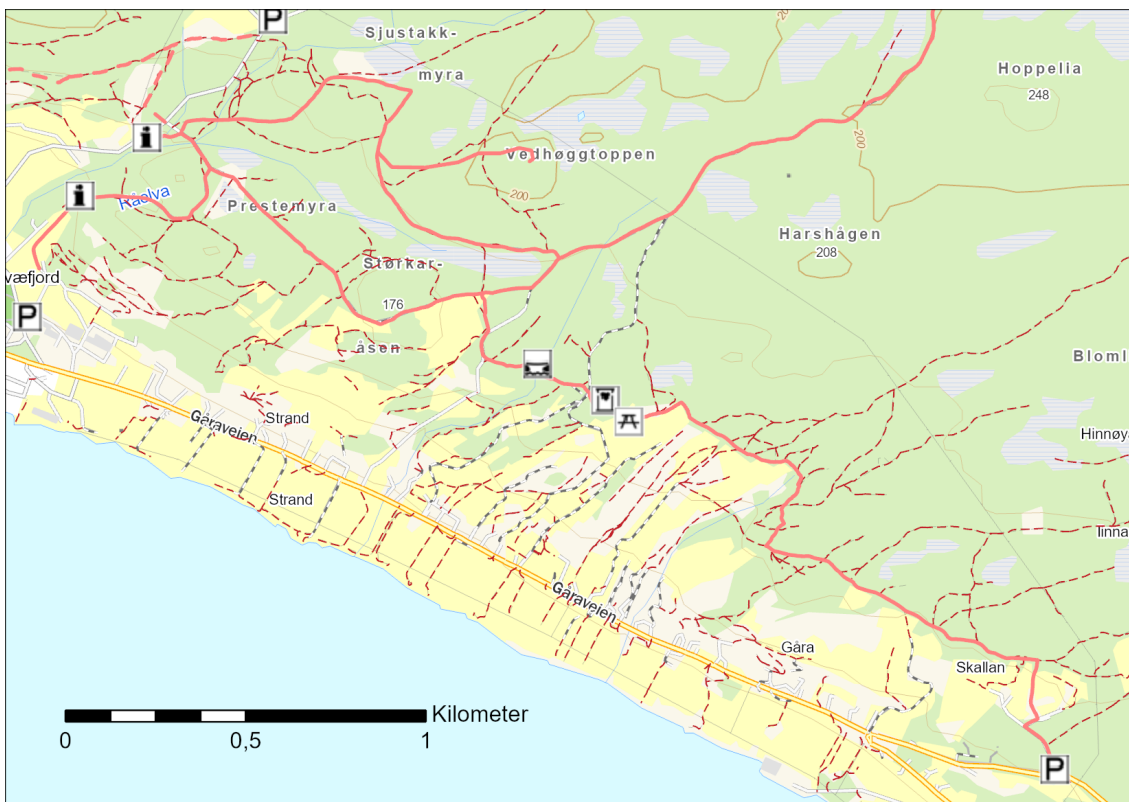
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	340 m
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	Gapahuk, bål plass
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	35/1-4, 67/59
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kveøy - Salen grunneierlag, grunneiere Kveøy samt Kvæfjord kommune Ses i sammenheng med turrute "Gamle øyvei"
Tiltak	Skilte med turskilt ved start.

Varden og Rasmusfjellet

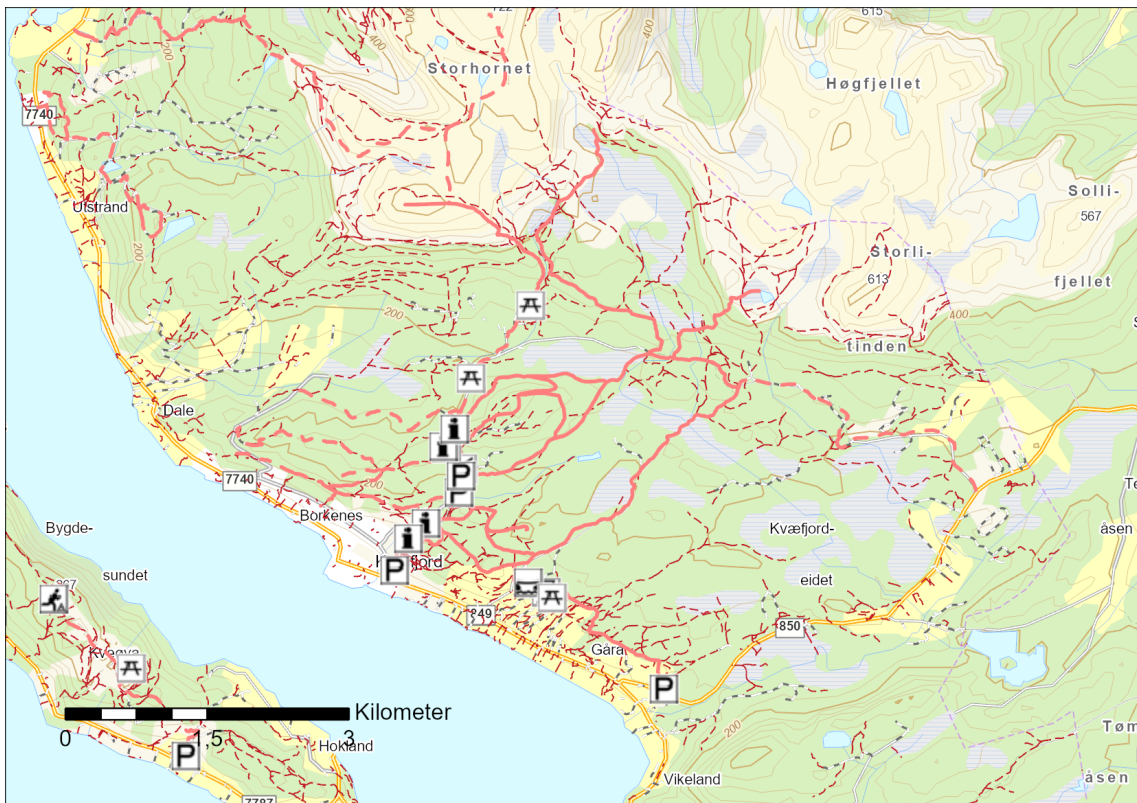
	Varden	Rasmusfjellet
Type ferdselsåre	Sti	Sti
Gradering	Middels	Middels
Lengde (en vei)	2,9 km	1,9 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei	Nei / Nei
Tilrettelegging	Parkering, trimpostkasse	Parkering, benk
Grunneieravtale	Nei	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	36/4; 37/2-4,6; 38/1-5; 39/1,7,15,44	38/1-5; 39/1,7,15,44
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvøy - Salen grunneierlag, grunneiere Kvøy samt Kvæfjord kommune	Kvøy - Salen grunneierlag, grunneiere Kvøy samt Kvæfjord kommune
Tiltak	Helhetlig merking. Skilte med turskilt ved start. Legge om stien og rydde slik at den går utenfor innmark på Kalsletta. Gapahuk settes opp.	Helhetlig merking. Skilte med turskilt ved start. Legge om stien og rydde slik at den går utenfor innmark på Kalsletta.

Kulturstien Skallan - Rå

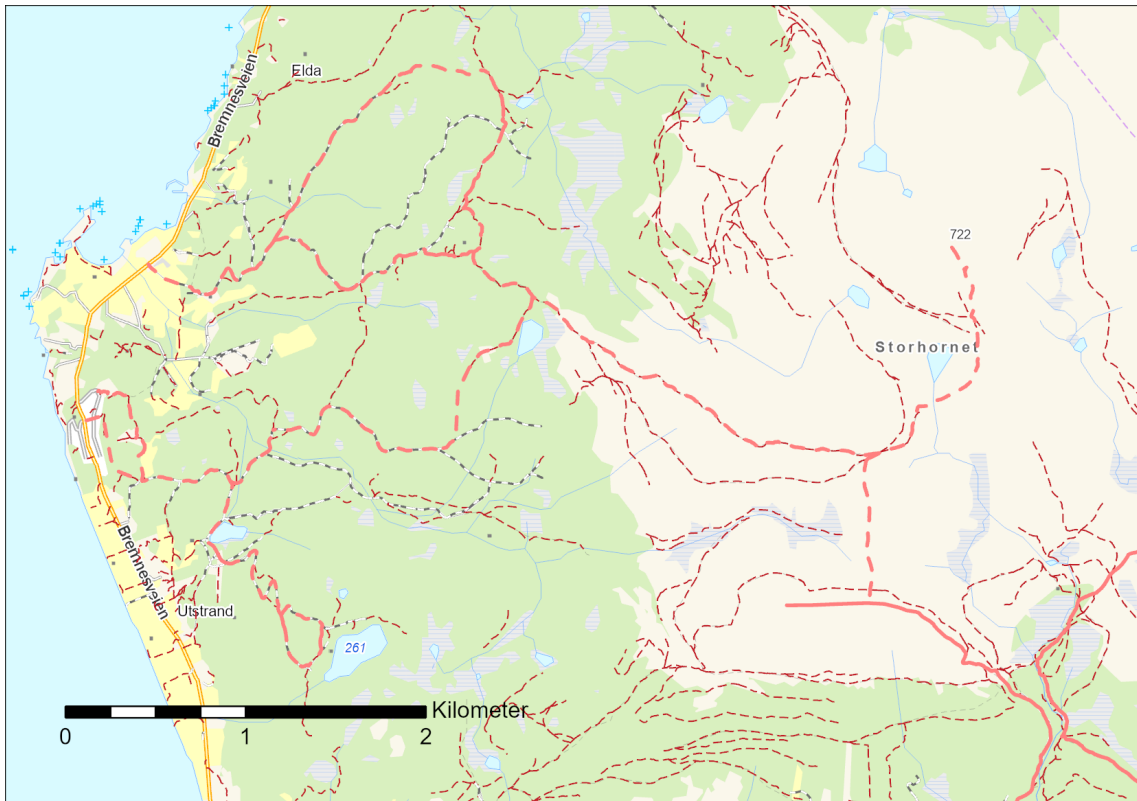
Type ferdselsåre	Kultursti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	3,9 km
Merket / Skiltet	Ja / Ja
Tilrettelegging	Parkering, benker, toalett, informasjonstavler.
Grunneieravtale	Ja
Eiendommer (gnr./bnr.)	51/1-5,7-8,12,14,17-18,55; 52/7-9; 53/1-5,7-12,14,17-18,20-21,36,41; 54/1,3,8,10-12; 55/1; 67/39
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	UKL-styret, involverte Berg-Vikeland grunneierlag, Statsforvalteren TF og Kvæfjord kommune, ved enkelttiltak - den enkelte grunneier
Tiltak	
Kommentar	Området er et UKL-område. UKL-området skal ikke følge skiltmanualen i merkehåndboka, men følger eget design.

Borkenesmarka

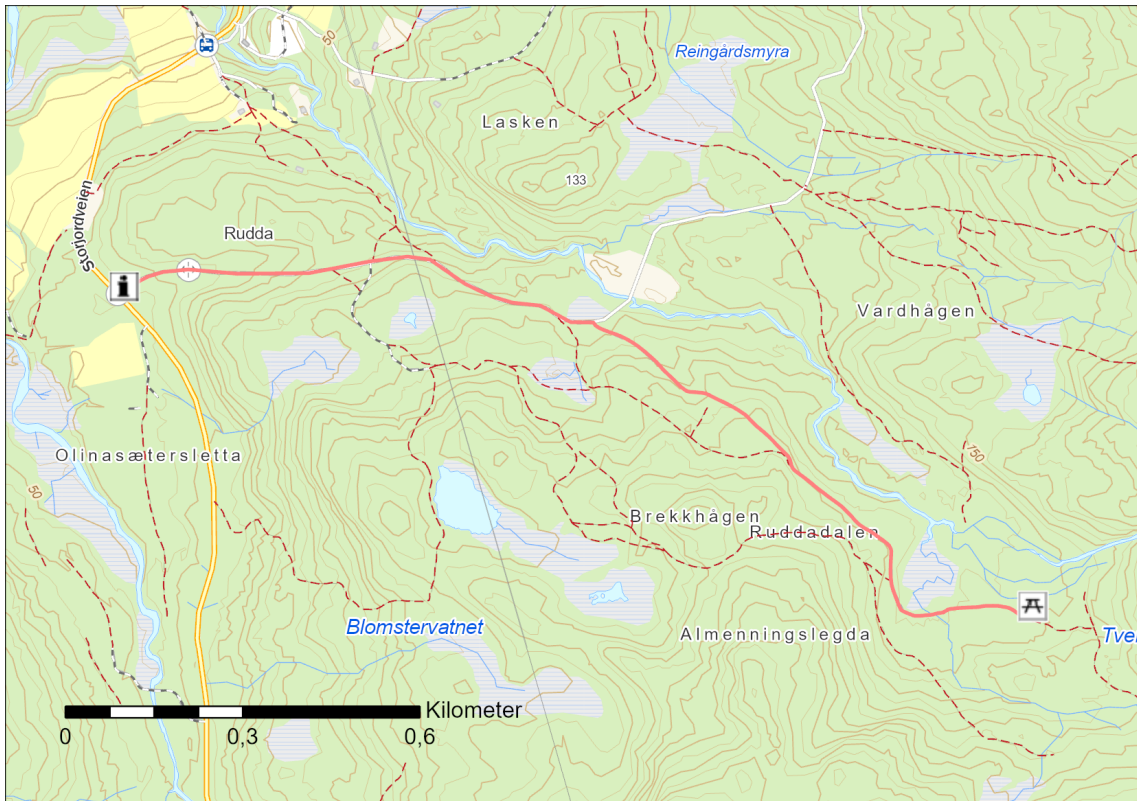
Type ferdselsåre	Markaområde, flere turruter
Gradering	Enkel og middels
Lengde	26 km eksisterende turruter, 16 km foreslått nye turruter
Merket / Skiltet	Delvis
Tilrettelegging	Gapahuk, benker, parkering, informasjon
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	51/10,13,76; 52/1-5,7-9,19; 53/1-,7-18,20-21,34,36,41; 54/1,3,8,10-12; 55/1-5,12,41-42; 56/1-2,11; 57/1-6,8-11,13-14,16-17,19,36,59,173,255,331-332,337; 58/1,5,50,55; 67/39
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune/ ulike grendelag, grunneiere, Trastad-Bremnes/Berk-Vikeland grunneierlag, Kvæfjord skytterlag, Kvæfjordløyper, Kvæfjord idrettslag m/avd.
Tiltak	Helhetlig merking. Nye tavle om turruter. Merke og skilte nye turruter. Merke turområde med trafikkskilt fra Borkenes. Tiltak som gjør det lettere å passere bommer.

Eldemarka

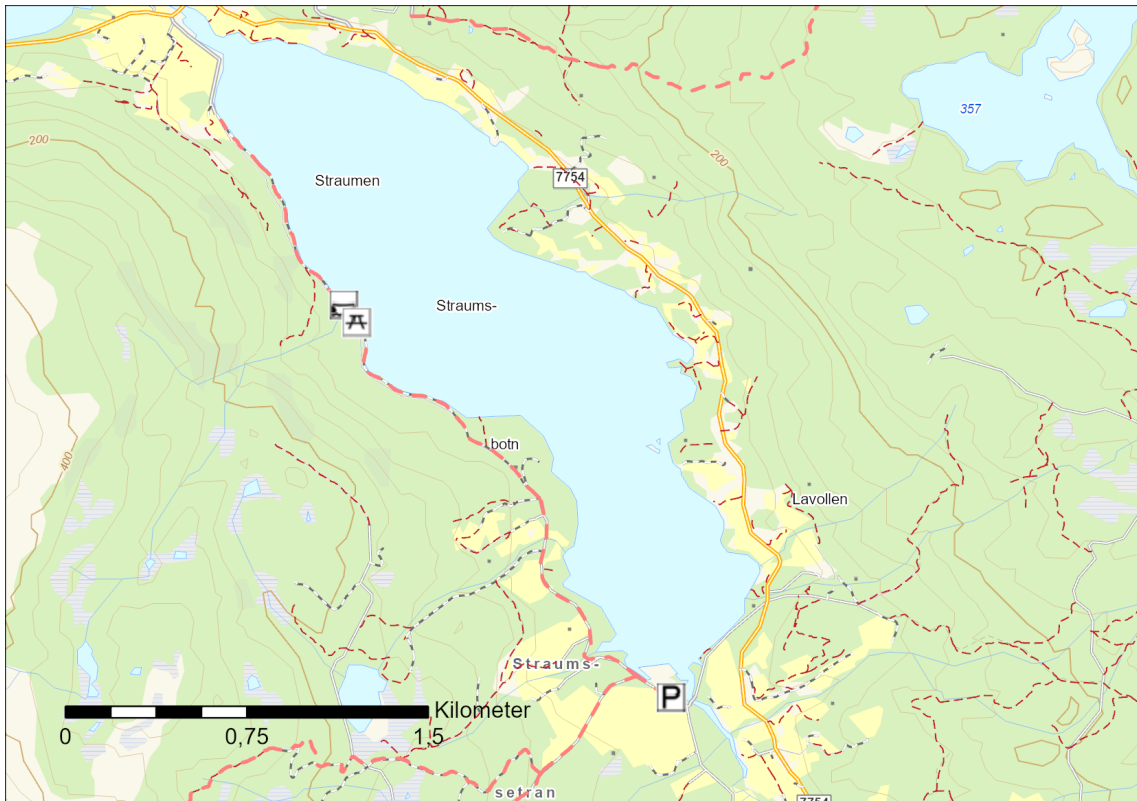
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Middels / Krevende
Lengde	Elde - Storhornet 7,3 km en vei. Rundtur Eldemarka 6,3 km.
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	56/1; 57/6; 59/1,3,8-9,13-14; 60/1-10,13-14,16-18,20,23,40-41,57,70-71; 61/1-6,8-10,13,15,21,23,27,45,65,87,97-98,107; 62/1-2; 63/1; 65/1; 67/12
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune, Trastad-Bremnes grunneierlag og grunneiere, Elde Båtforening
Tiltak	Helhetlig merking. Merke og skilte nye turruter. Tiltak som gjør det lettere å passere bommer.

Almenningsætra

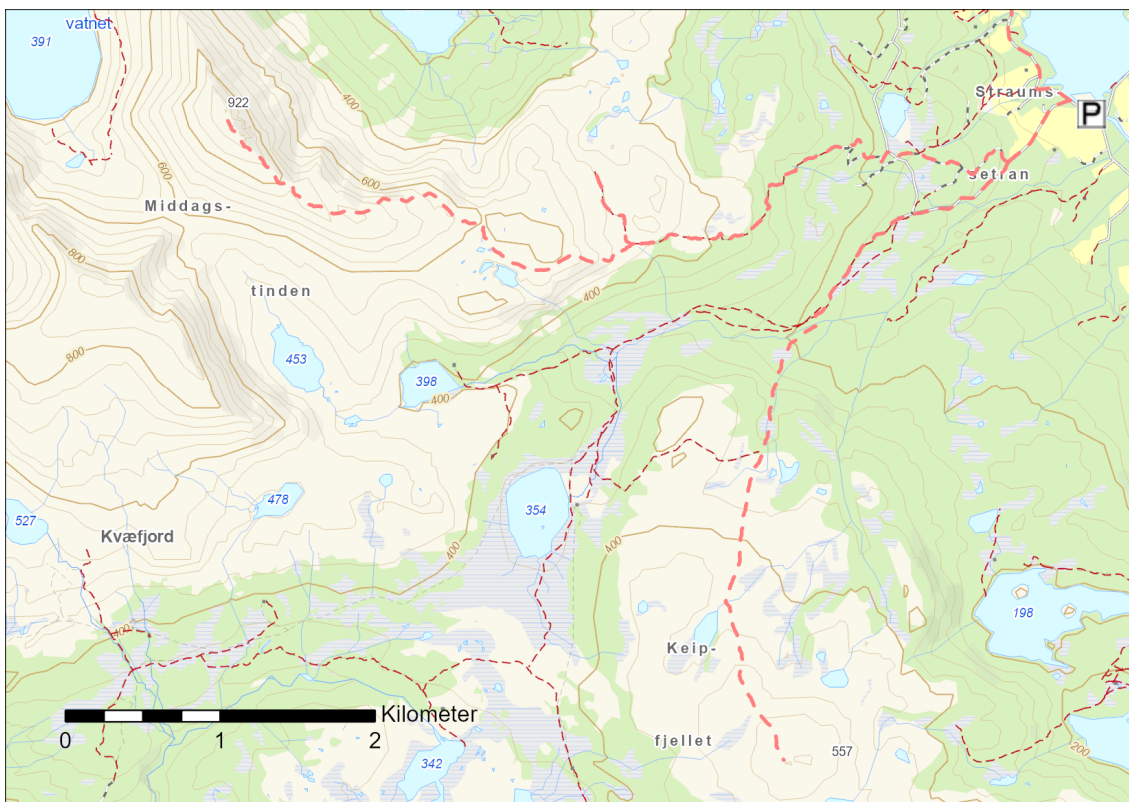
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	1,8 km
Merket / Skiltet	Nei / Ja
Tilrettelegging	Benker, trimpostkasse
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	47/8-9, 68/1
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjordmarkas venner i samarbeid med Kvæfjord kommune Vik-Storjord grunneierlag og Statskog SF
Tiltak	Tydligere merking, eventuelt skilt i sti-/veikryss. Merking etter merkehåndboka.

Straumsbotn

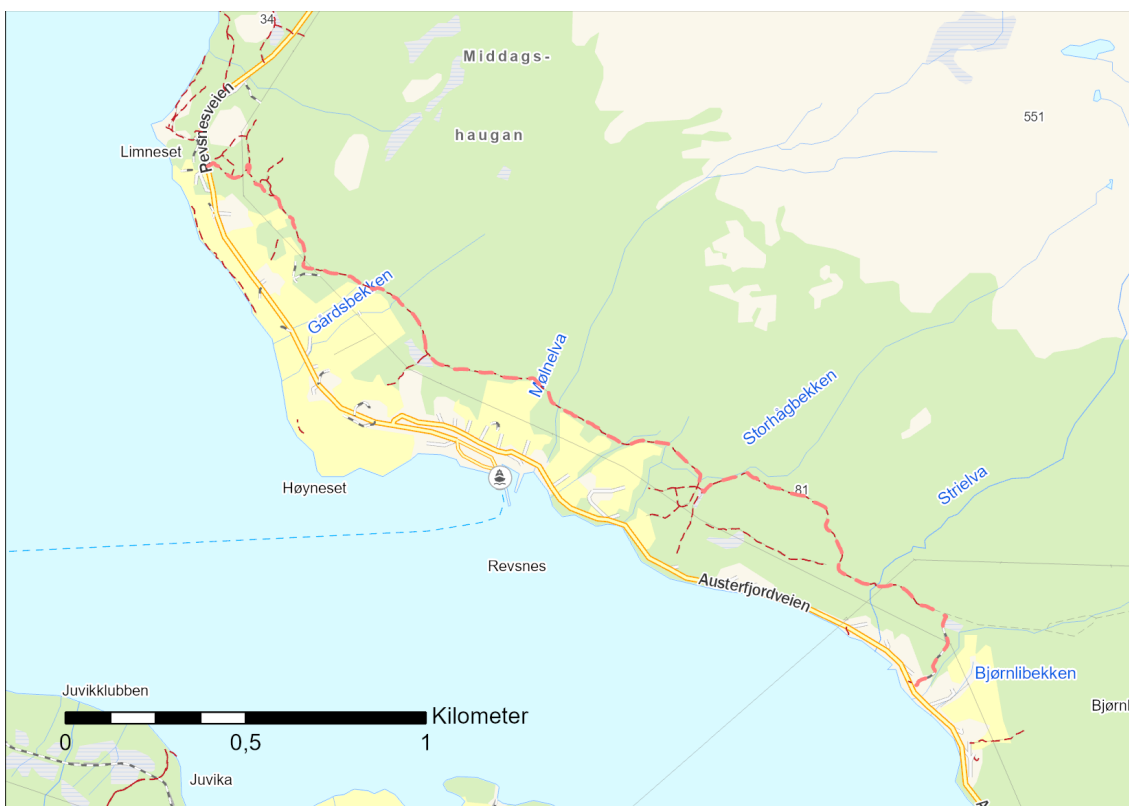
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	Fra parkering til benker 2,4 km Hele turruten 3,3 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	Benker, trimpostkasse
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	43/1-2,4,7-8,12,23,55
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjordmarkas venner i samarbeid med grunneiere, Vik-Storjord grunneierlag
Tiltak	Ny gapahuk. Turtavle i samarbeid med grunneierlaget. Tydeligere merking, vegvisningsskilt i sti-/veikryss. Merking etter merkehåndboka. Et tiltak:Avklare området for statlig friluftsområde

Middagstinden og Keipfjellet

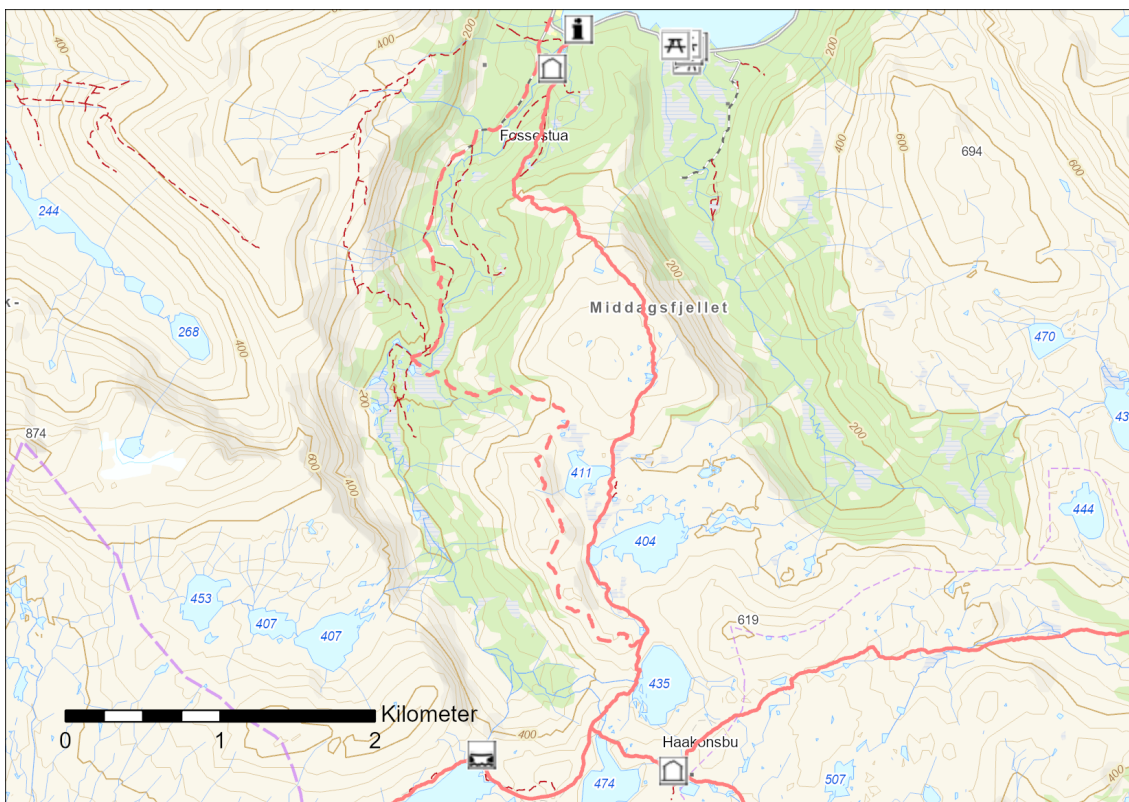
	Middagstinden	Keipfjellet
Type ferdselsåre	Sti	Sti
Gradering	Krevende	Krevende
Lengde (en vei)	6,4 km	5,7 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei	Nei / Nei
Tilrettelegging	Parkering	Parkering
Grunneieravtale	Nei	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	41/1,3-4; 43/2,7-8,23,55	43/2,4,8,22-23,55; 68/2
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune Grunneierlag grunneiere	Kvæfjord kommune Grunneierlag grunneiere og Statskog SF
Tiltak	Turtavle i samarbeid med Vik-Storjord grunneierlag. Tydeligere merking, veivisningsskilt i sti-/veikryss. Merking etter merkehåndboka.	Turtavle i samarbeid med Vik-Storjord grunneierlag. Tydeligere merking, veivisningsskilt i sti-/veikryss. Merking etter merkehåndboka.

Revsnes

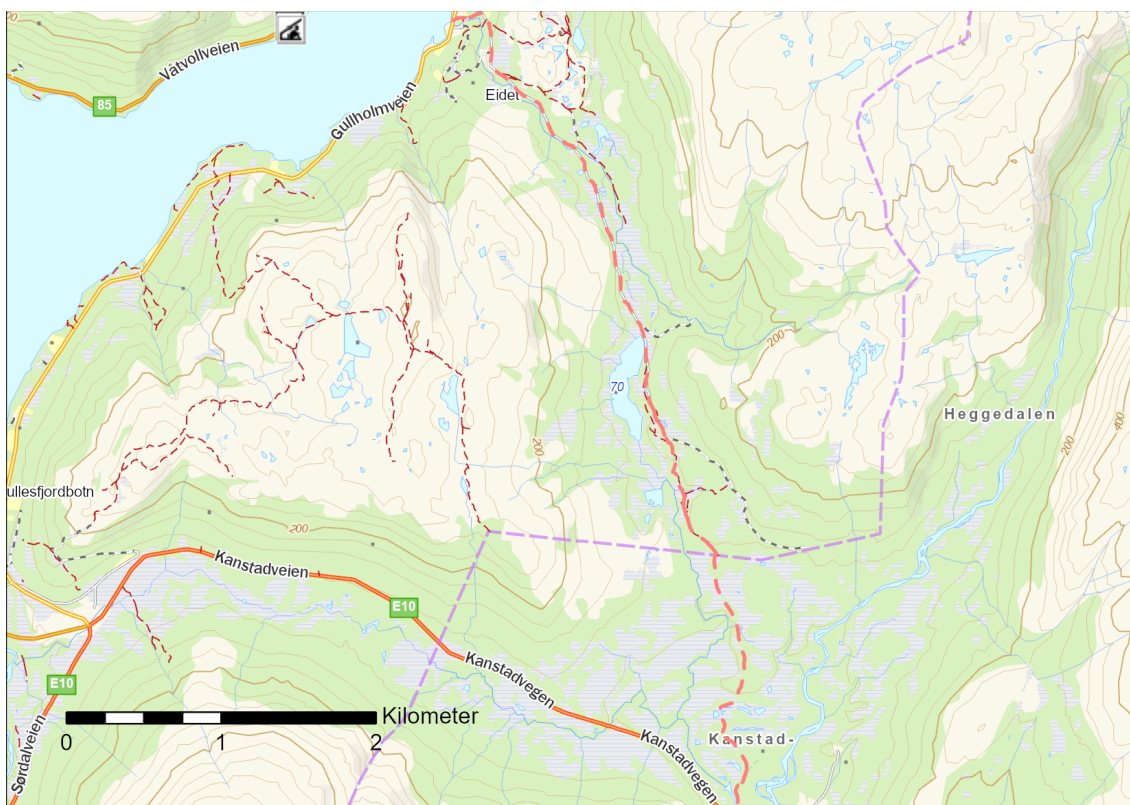
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	3,1 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	30/1-4,7,11,14-15,17,21,24,28; 67/41,57
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune i samarbeid med grunneiere og UL Vårglimt
Tiltak	Merke og skilte turruter.

Austerfjorden - Håkonsbu

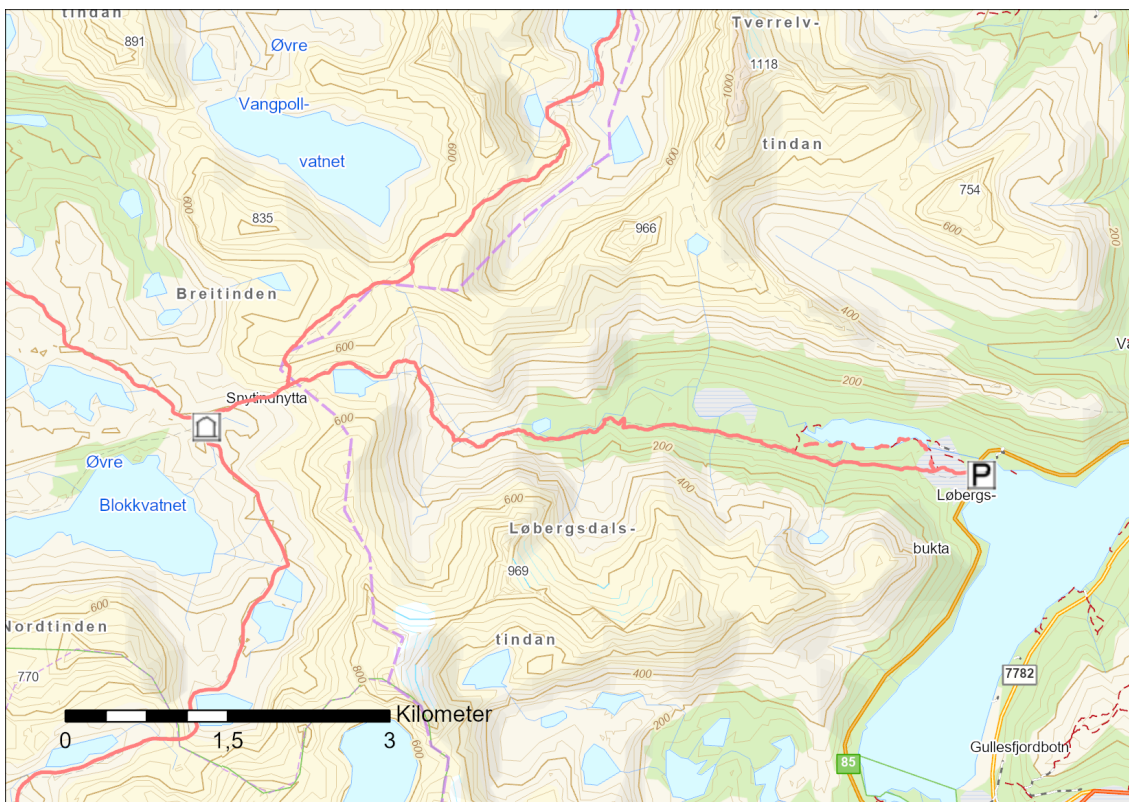
	Håkonsbu	Aspenesdalen
Type ferdselsåre	Sti	Sti
Gradering	Krevende	Krevende
Lengde	6,7 km (en vei)	11,6 km (Rundtur)
Merket / Skiltet	Ja / Ja	Nei / Nei
Tilrettelegging	Ubetjent hytte, parkering	Parkering
Grunneieravtale	Ja	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	27/1-4,6,11-12; 28/1-2,4-6; 67/64; 68/3	27/1-4,6,11-12,16; 28/1-2,4,-6; 67/60,64
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Harstad turlag, Kvæfjord kommune og Statskog SF Grunneierlag	Harstad turlag, Kvæfjord kommune og Statskog SF Grunneierlag
Tiltak		Merke og skilte rundtur.

Eidet - Kanstadbotn

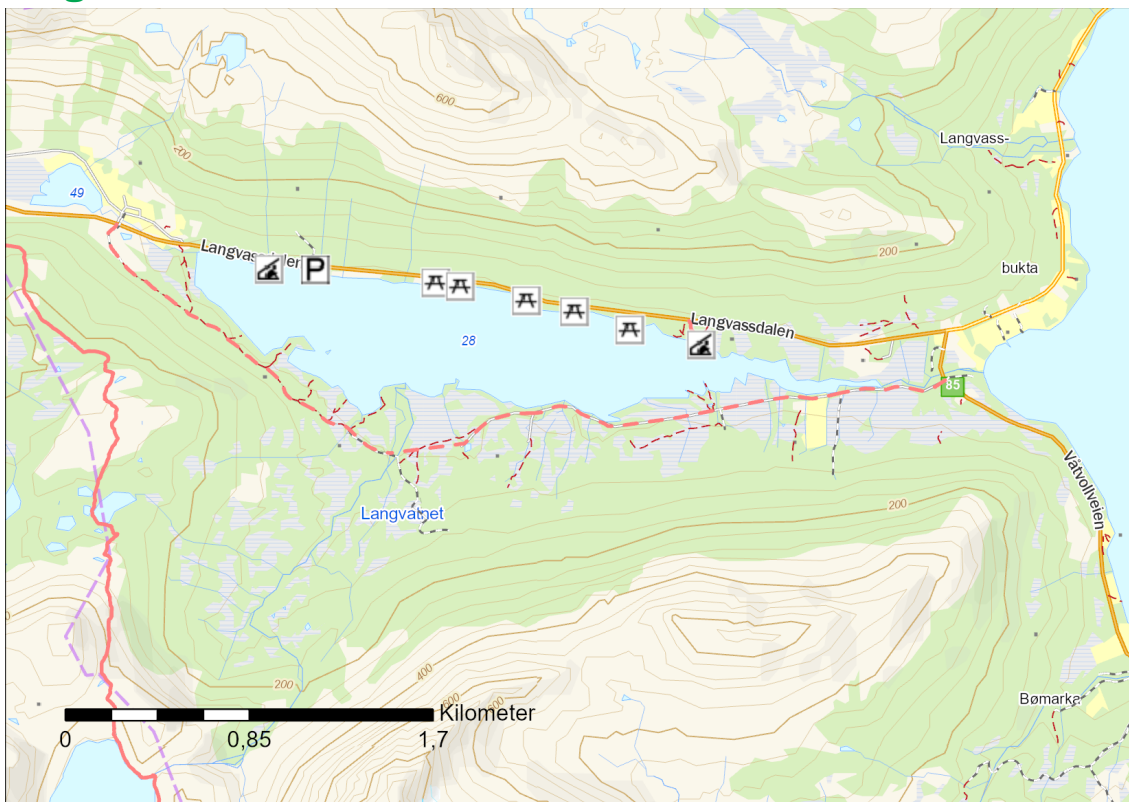
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	3,1 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	21/1,3; 67/27 + eiendommer i Lødingen
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune / Lødingen kommune i samarbeid med Bygdelaget Gullhornet og grunneierlag i begge kommuner
Tiltak	Merke og skilte turruter.

Snytindhytta og Løbergsvatnet

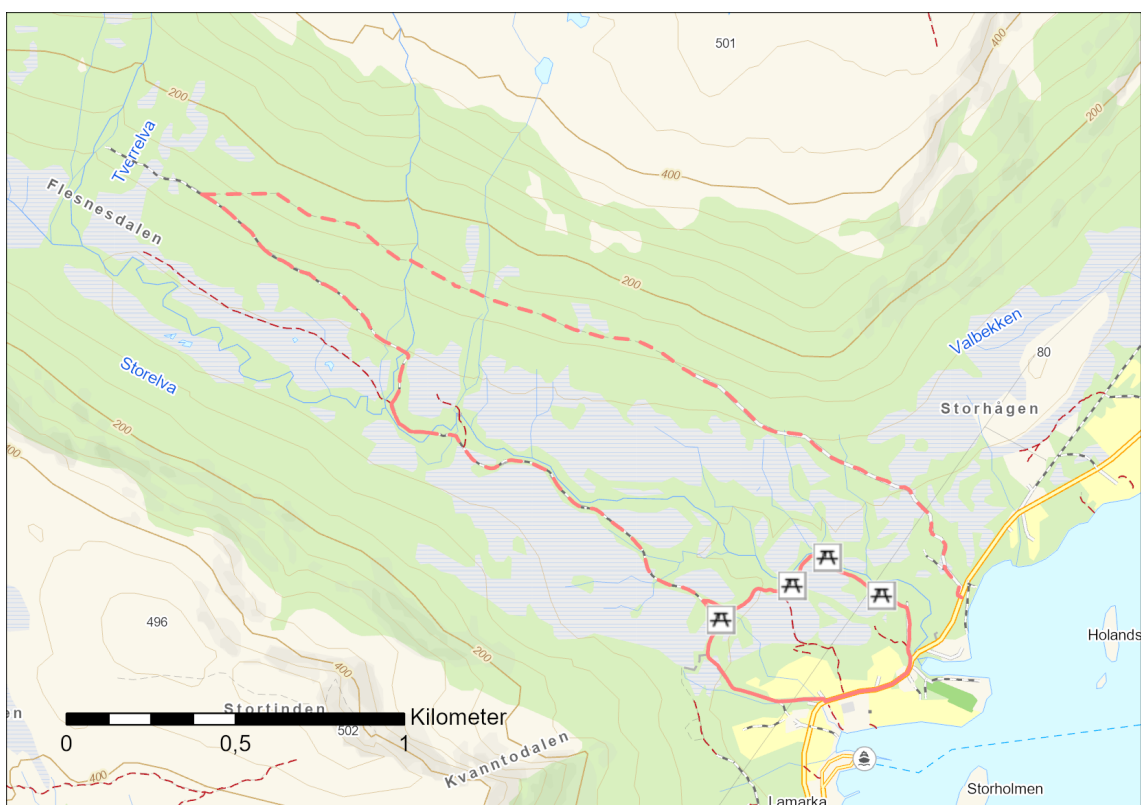
	Snytindhytta	Løbergsvatnet
Type ferdselsåre	Sti	Sti
Gradering	Krevende	Enkel
Lengde	8,7 km (en vei)	4 km (Rundtur)
Merket / Skiltet	Ja / Ja	Nei / Nei
Tilrettelegging	Ubetjent hytte, parkering	Parkering
Grunneieravtale	Ukjent	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	19/1-2,6,10,37; 67/43	19/1-2,6,10,37; 67/43
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	DNT Vesterålen turlag i samarbeid med Kvæfjord kommune og grunneiere	DNT Vesterålen turlag i samarbeid med Kvæfjord kommune og grunneiere rundt Løbergsvatnet UL Godt Håb
Tiltak	Ingen	Merke og skilte rundtur.

Langvatnet

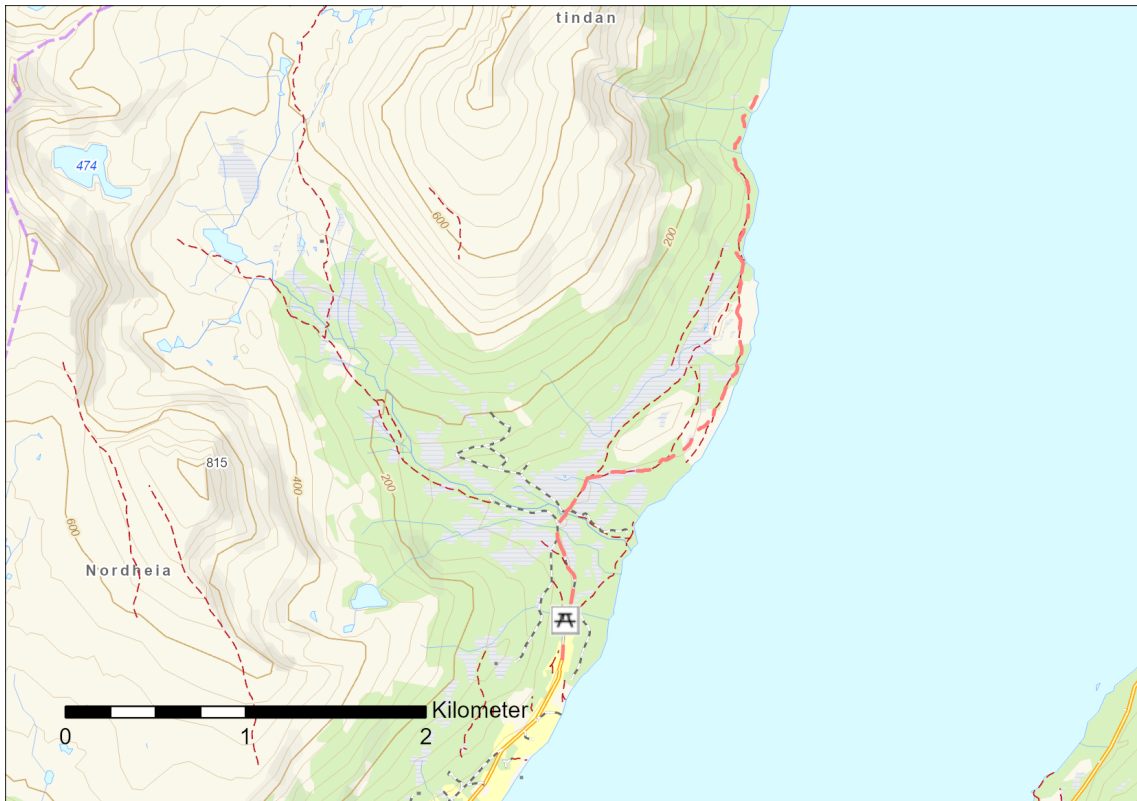
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Enkel
Lengde (en vei)	4,5 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	Gapahuk, benk, fiskeplass, bål plass, parkering
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	Sti på sørsiden: 17/2,4,6 ; 18/1-2,6-8,11-12 ; 67/17,43 Tilrettelegging på nordsiden: 16/1,7,9 ; 17/2-3,5,12,14,17,25
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Langvatnet grunneierlag, Statens vegvesen i samarbeid med Kvæfjord kommune. UL Nytt Mot
Tiltak	Merke og skilte turruter. Det vil etter flytting av vei bli frigjort tursti i området

Flesnesdalen

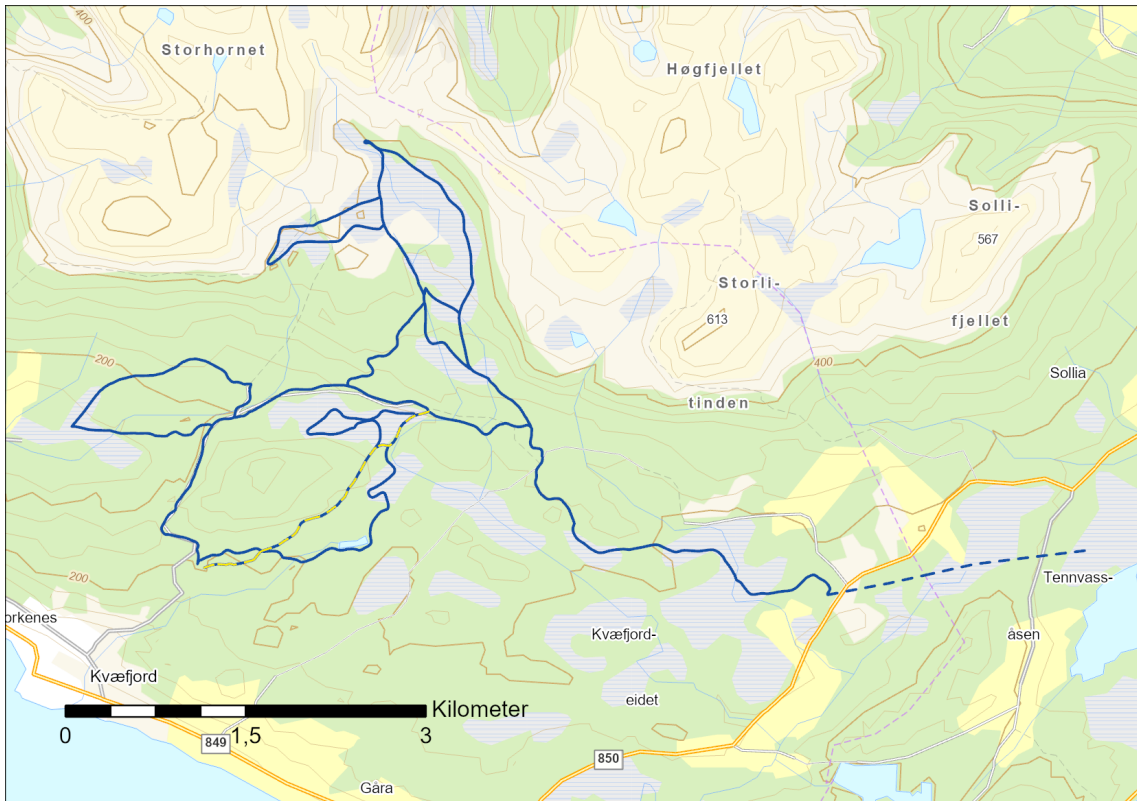
Type ferdselsåre	Kultursti	Sti
Gradering	Enkel	
Lengde	Rundtur 1,8 km	Rundtur 6,9 km
Merket / Skiltet	Ja / Nei	
Tilrettelegging	Benk, parkering	Benk, parkering, gapahuk
Grunneieravtale	Nei	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	13/2,8; 67/31	13/1-3,8; 67/31
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune og Elvedalen Lavvo(UL Samhold) friluftsråd	Elvedalen Lavvo (UL Samhold) i samarbeid med Friluftsråd og Kvæfjord kommune
Tiltak	Merke og skilte turruter.	

Hemmestadsætra

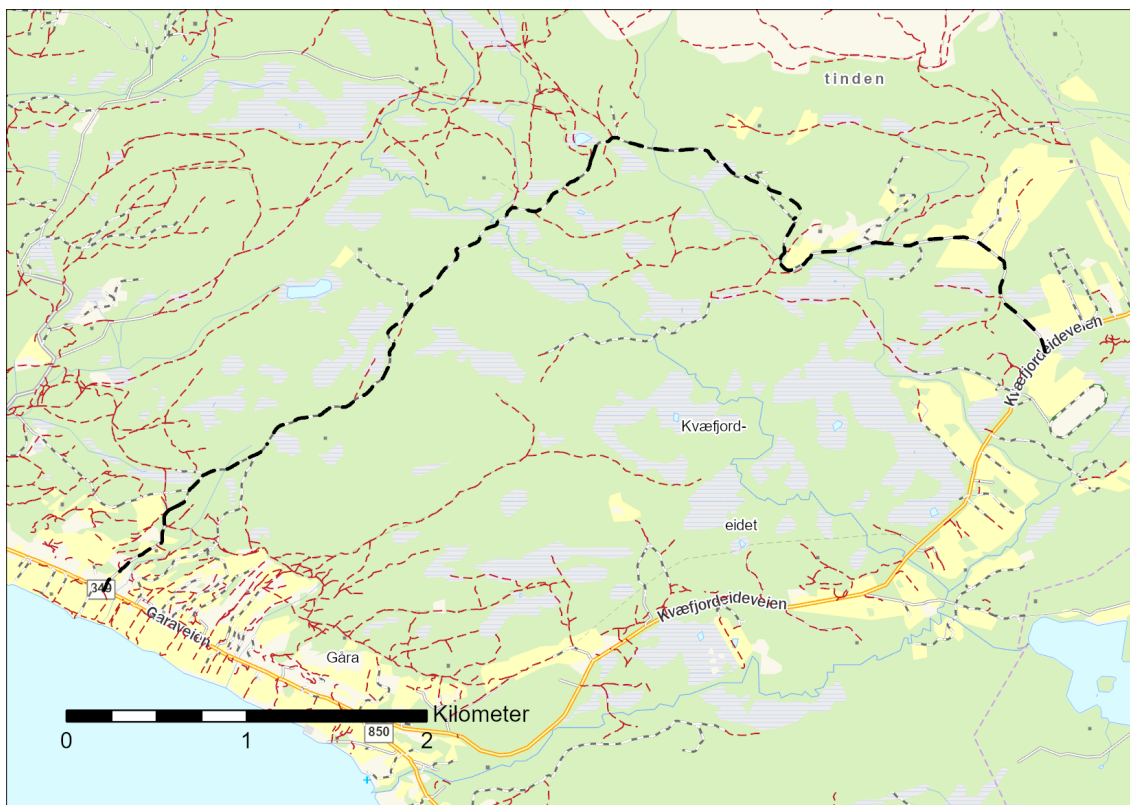
Type ferdselsåre	Sti
Gradering	Middels
Lengde (en vei)	4 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	Benk
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	11/1; 12/1-4,10,13,43; 67/33
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Holand grunneierlag i samarbeid med Kvæfjord kommune og grunneier.
Tiltak	Merke og skilte turruter. Se på parkeringsmuligheter

Borkenesmarka/Kvæfjordeidet

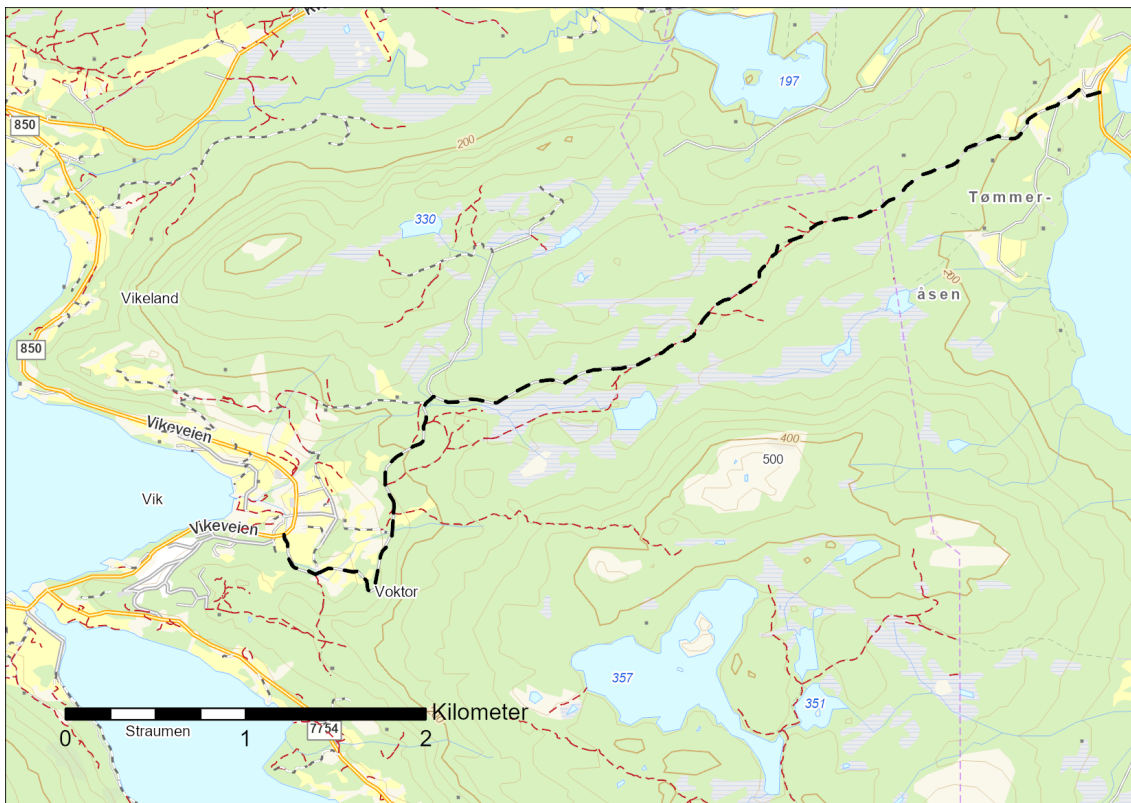
Type ferdselsåre	Skiløype
Gradering	Enkel / Middel / Krevende
Lengde (en vei)	28 km turruter / 2,5 km lysløype (42.7 km totalt antall løyper)
Merket / Skiltet	Nei / Ja
Tilrettelegging	Preparerte skiløyper, gapahuk, parkering, informasjonsplakater
Grunneieravtale	Ja
Eiendommer (gnr./bnr.)	51/10,77-78,82; 52/1-9; 53/1-5,7-18,20-21; 54/1,3,8,10-12; 55/1-5,12,41-42; 56/1-2; 57/1-6,9-11,13-14,16,19,337; 58/1
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjordløyper og Kvæfjord idrettslag i samarbeid med grunneierlag og Kvæfjord kommune samt Kvæfjord skytterlag.
Tiltak	Se på mulighet for å binde sammen Kvæfjordeidet og Folkeparken.
Kommentar	Kun de oftest preparerte løypene er tatt med som turruter. Full status over alle løypene er på skisporet.no . Trasén mellom Kvæfjordeidet og løypene i Folkeparken er ikke en foreslått løype, men en rett strek fra Kvæfjordeidet til Allmenningsmyra.

Borkenesmarka/Kvæfjordeidet

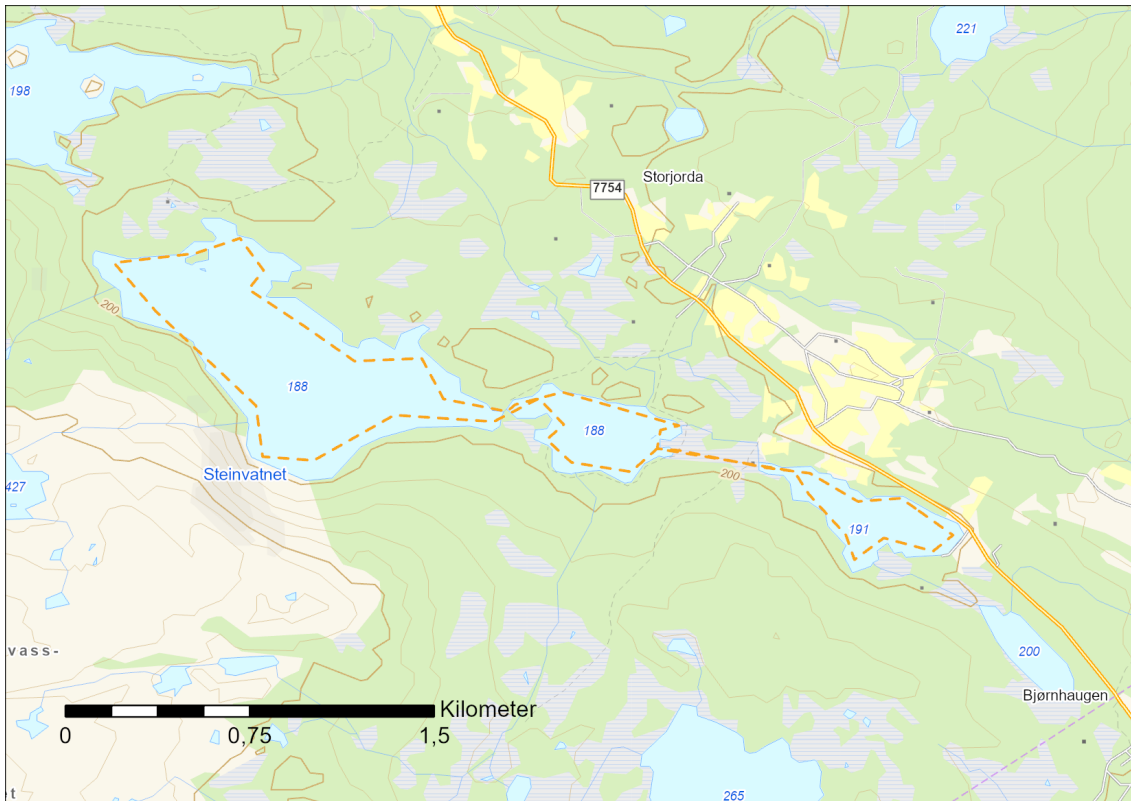
Type ferdselsåre	Tursykling
Gradering	Ikke gradert
Lengde (en vei)	8,2 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	51/10,13,76; 52/1-5,7-9,19; 53/1-5,7-14,16-18,20-21,34,36-37,41,62; 54/1,3,8,10-12; 55/1,5
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune i samarbeid med grunneiere, grunneierlag UKL styret
Tiltak	Opprette sykkelruter.

Vik - Steinsåsvannet - Harstad

Type ferdselsåre	Tursykling
Gradering	Ikke gradert
Lengde (en vei)	Vik - Steinsåsvannet 6,4 km Steinsåsvannet - Harstad sykkelpark 7,3 km
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	47/1,6-10,12-15,17-18
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune/Harstad kommune i samarbeid med grunneiere og Vik-Storjord grunneierlag
Tiltak	Opprette sykkelrute fra Vik til Folkeparken i samarbeid med Harstad kommune.

Heimvatnet - Gunnarvatnet - Steinvatnet

Type ferdselsåre	Ro- og padlerute (med drag over land)
Gradering	Ikke gradert
Merket / Skiltet	Nei / Nei
Tilrettelegging	Parkering
Grunneieravtale	Nei
Eiendommer (gnr./bnr.)	45/8,22
Vedlikeholdsansvarlig / Eier tilrettelegging	Kvæfjord kommune i samarbeid med grunneiere/hytteiere og Vik-Storjord grunneierlag samt friluftsråd
Tiltak	Opprette ro- og padlerute i sammenheng med universell utformet fiskeklass.

Temakart - Gradering av fotruter

Tegnforklaring

Gradering

- Enkel
- Middels
- Krevende
- Ekstra krevende
- Ikke gradert

Kilder

Publiserte kilder

Effekter av å skilte og merke en eksisterende turrute NINA Rapport 1440, Norsk institutt for naturforskning, **2018**

Fra Møysalen til Elgens fot, Øystein Normann, **2010**

Kartlegging av tilgjengelighet i friluftsområder - Kartverket, 2021

Merkehåndboka - Tilrettelegging og synliggjøring av turruter, Den Norske Turistforening, Innovasjon Norge, Friluftsrådernes Landsforbund, **2019**

Sammen om aktive liv - Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029, Helse- og omsorgsdepartementet, **2020**

Studie av kommunal og fylkeskommunal planlegging for NÆRTUR. Om kommunal og regional planlegging for etablering av turveier og turstier i nærmiljøet, Thorén, Kine Halvorsen et al., **2018**

Plan for friluftslivets ferdselsårer, Miljødirektoratet, **2019**

Tilrettelegging av turveier, løyper og stier, Kultur- og kirke departementet, **2008**

Kilder på nett

forskning.no/forebyggende-helse-hogskulen-i-volda-partner/a-sitte-i-ro-i-skogen-kan-vaere-like-bra-for-helsa-som-a-lope-opp-en-fjelltopp/1755213

kartverket.no/geodataarbeid/tilgjengelegheit-og-universell-utforming/kartlegging-av-tilgjengelegheit

kvloyper.no/

kulturminnesok.no/

merkehandboka.no/

miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/

miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/stiskulen

miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/friluftsliv/

Kartdata

Bakgrunnskart - Basis Terreng vektor - Kartverket, Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS

Turrutebasen - Kartverket

FKB-TraktorvegSti - Geovekst

N50 Kartdata - Kartverket

Turruter i planen - Midtre Hålogaland friluftsråd

Vedlegg

Vedlegg 1. *Hvordan opprette turruter* - Midtre Hålogaland friluftsråd, **2023**

Vedlegg 2. *Veileder for gradering - Merkehåndboka*, Den Norske Turistforening, Innovasjon Norge, Friluftsrådenes Landsforbund, **2019**

Vedlegg 3. *Avtale om tilrettelegging og merking av turstier*

Vedlegg 4. *Definisjoner* - Midtre Hålogaland friluftsråd, **2023**

Andre relevante lovverk

Lov om folkehelsearbeid - 2012

Lov om forvaltning av naturens mangfold - 2009

Lov om friluftslivet - 1957

Lov om kulturminner - 1979

Lov om planlegging og byggesaksbehandling - 2008

Forskrift om berekraftig skogbruk - 2006

Vedlegg 1.

Hvordan opprette turruter - Midtre Hålogaland friluftsråd

For å tilrettelegge en turrute er det flere ting man må tenke på. Dette er alt fra hvordan skilt og merking skal se ut, skaffe avtaler med grunneier, tilrettelegging av stien og om turruten berører naturmangfold eller kulturminner. Før det praktiske arbeidet starter, må det innhentes nødvendige tillatelser fra grunneiere, rettighetshavere og myndigheter.

Det første man burde gjøre er å opprette en dialog med grunneier. Alle typer tilrettelegging av turruter som fjerning av vegetasjon og steiner, bygging av klopper og gjerdeklyvere, merking og skilting krever grunneiers tillatelse. Hvem som er grunneier kan du finne på seeiendom.no eller ved å kontakte kommunen. **Vedlegg 4** viser en standard grunneieravtale som kan brukes mellom kommunen eller foreninger og grunneiere. Om grunneier ikke kan nås kan kommunen gi tillatelse til å merke opp turruter i utmark med hjemmel i friluftsløven § 35.

Selv med grunneiers tillatelse kan det være flere hensyn som må tas før merking og skilting. De fleste verneområder har restriksjoner mot inngrep, herunder skilting og merking. Det er forbudt å merke på kulturminner (dette gjelder også varder) eller skilte i fredningssonen til kulturminner. Kontakt Statsforvalteren for spørsmål ved merking i verneområder og fylkeskommunen for spørsmål om kulturminner. Du kan finne kulturminner på kulturminnesok.no og verneområder og naturmangfold på naturbase.no.

Kvæfjord kommune og Midtre Hålogaland friluftsråd anbefaler at lag og foreninger i Kvæfjord bruker *merkehåndboka* (merkehandboka.no) som standard for merking og skilting.

Miljødirektoratet har laget Stiskulen (miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/stiskulen), som er en nettside hvor man kan finne råd om hvordan man kan tilrettelegge og vedlikeholde stier. Stiskulen bygger på Statens naturoppsyn sine erfaringer med tilrettelegging og tiltak langs stier, turveier og andre ferdselsårer.

Både eksisterende og nye turruter skal inn i turrutebasen som er en nasjonal database for turruter. Turruter kan meldes inn i kartet via rettikartet.no eller ved å kontakte friluftsrådet som kan hjelpe med å legge inn. For dette trenger du en GPX-fil eller detaljert kart for hvor turruten går.

Merking og skilting

Det er ønskelig fra Midtre Hålogaland friluftsråd og Kvæfjord kommune at merkehåndboka brukes som veileder for gradering, merking og skilting av turruter. Det gjøres unntak der det er etablert andre konsepter slik som i UKL.

Ett felles system har en rekke fordeler:

- Turruter og turmål blir lett tilgjengelig for flere.

- Det er gjenkjennbart og skaper trygghet for brukerne uavhengig av hvor i landet en er.
- Det hjelper brukerne til å velge hensiktsmessige turer ut fra egne forutsetninger. Dette er avgjørende for å sikre gode naturopplevelser og mestring.
- Det letter og forenkler arbeidet for de som skal planlegge og utføre det praktiske arbeidet.
- Det gir forutsigbarhet for grunneiere, myndigheter og andre som skal gi tillatelser og godkjenninger – og bevilge støtte.
- Det bidrar til at det ikke foretas naturinngrep eller inngrep i kulturminner ut over anbefalingene og standardene.
- Det bidrar til kvalitet på alle tiltak.
- Det letter beredskaps- og redningsarbeid.
- Det styrker statusen til friluftslivets ferdssåarer og turruter og legger grunnlag for at de blir ivaretatt i plan- og utbyggingssaker.

Standard for merking (merkehåndboka)

Merkefarger:

- For vandreruter i skogen og på kysten skal blå farge, NCE-kode 1040B, brukes.
- For vandreruter på fjellet skal rødfargen, med NCE-kode 1481-Y93R brukes, eller kode RE 30 RS 50 på c-base.
- Turistforeninger og turlag tilsluttet Den Norske Turistforening merker ruter i fjellet med rød T på varder og stein. Rød T males med 3 cm strektykkelse, 11 cm lang overligger og 9 cm høy stolpe.
- Skiløyper skal merkes med rødfarge med NCE-kode 1481-Y93R, eller kode RE 30 RS 50 på c-base.

Merkeplassering:

- Det merkes i hovedsak på **trær, staker, steiner og varder**.
- Hovedregelen er at det **ikke** skal merkes **på fjell** eller **jordfast stein**.
- I skogen merkes det i hovedsak på trær og staker.
- Over myrområder, hogstflater og andre åpne områder kan det settes opp staker som det merkes på. Til staker benyttes rundstokk med diameter 6 – 8 cm, eller firkantet/ manglekantet stokk i bestandig tremateriale. I skogsterreng kan stakene være opp til 2,5 meter høye over bakken. For staker til skiløyper, bør stakene være 3 meter.
- Merkene males i øyehøyde, ca. 1,8 m over bakkenivå.
- Over svaberg og lignende der det er vanskelig å få staker til å stå, kan det settes opp varder og merkes på disse. På disse vardene merkes det med et liggende rektangel (5x15 cm).

Merkehåndboka og skiltmanualen, samt er tilgjengelig på nett på www.merkehandboka.no. Ved spørsmål om merking og skilting, kontakt Midtre Hålogaland friluftsråd.

Vedlikehold av stier

Miljødirektoratet har utarbeidet en veileder for etablering og vedlikehold av stier. Kapittelet under er uttak rett fra *Stiskulen* som er tilgjengelig på nett.

Vedlikeholde stien

Kontinuerlig tilsyn og vedlikeholde er avgjørende for å holde stien i god stand. Dette gjelder både naturlige og opparbeidede stier.

Skaper du gode rutiner for tilsyn og vedlikehold, vil levetiden for både naturlige og opparbeidede stier øke. Da motvirker du slitasje og behovet for større tilretteleggingstiltak reduseres.

For å fange opp slitasje, skader og erosjonsproblemer på en mye brukt sti, bør det være tilsyn på stien flere ganger i året.

Du bør prioritere å se til stien:

- under snøsmeltinga og teleløsningen på våren
- på sommeren, når det er mest ferdsels på stien
- før snøen legger seg for vinteren
- etter store nedbørsmengder
- i forkant av ekstremvær om mulig

Kontrollere vann i stien

Rennende vann er den største fienden til stien. Vann eroderer vekk stisporet, og gjør stien lite attraktiv å gå på. Derfor må du gjøre tilsyn med stien etter store nedbørsmengder og under snøsmeltinga, og få vannet ut av stien så fort som mulig.

Her finne du ulike metoder for å kontrollere vannet:

- [Slik kontrollerer du vann i stisporet](#)

Det er flere måter å drenere vann vekk fra stien.

Om du har et system for å kontrollere vannet, må du passe på at stein, løv og kvist blir fjerna før det tetter dreneringssystemene. Det er spesielt viktig at alt er renset før vinteren, slik at den er klar til snøsmeltinga til våren.

Generelt øker nedbørsmengden med 8 – 10% per 100 høydemeter. Ligger stien i et høyalpint nedbørsrikt område, krever det mer tilsyn for å ha kontroll på rennende vann i stisporet.

Rydd i stien

Hold stien ryddig og plukk opp søppel når du er på tilsyn.

Om det ligger løse steiner eller andre ting i stien, vil folk helt ubevisst gå utenfor stisporet og etter hvert utvide stien eller lage villstier. Dette kan du ofte løse ved å gjøre små, usynlige tiltak som gjør stien bedre å gå på.

- Rydd småstein ut av stien.

- Legg større steiner med den flate siden opp.

Så spesielt etter villstier og snarveier. Hvorfor har villstien oppstått her, og kan vi gjøre små grep slik at folk velger rett sti?

Når du har rydda stien, bør du sperre villstiene ved å legge en stein, en stokk eller noe annet der stien deler seg.

Hold stien åpen

Om det stikk ut greiner eller annen vegetasjon langs stien, kan folk bli presset ut av stisporet. Fjern greinene og pass på at stien ikke gror igjen.

Blir stien nytta til toppturer på vinteren, kan en med fordel rydde høyt og fritt, slik at personer med ski på sekken lett kan ta seg fram på stien.

Rydd utkikkspunkt underveis på stien. Det skaper bedre opplevelser og naturlige pauser for brukerne.

Utbedre skader på stien

Flåm, teleløsing, snøskred og jordskred kan skade stien. Slike skader bør du reparere så fort som mulig.

I etterkant av ekstremvær må du befare stiene med tilhørende infrastruktur for å avdekke eventuelle skader, og du må rydde stien for vegetasjon og vindfall.

OBS: Fjerning av nedfall av stor skog over sti skal utføres av fagfolk innen skogbruk. Stor skog som ligger over en sti har kraftige spenningar og kan være livsfarlig.

Om bruken og slitasjen på stien er så stor at det ikke er nok med vanlig vedlikehold, bør du starte et stiprosjekt.

Les mer om å starte eit stiprosjekt, kontrollere vann, grussti, spalta grussti, steintrapp og gangbaner på [Stiskulen](#). Flere tiltak beskrives også i [merkehåndboka](#).

Vedlegg 2.

GRADERING VANDRING

FARGEKODE	PASSER FOR	HØYDEMETER OG LENGDE*	STI TYPE	STIGNINGSGRAD OG EKSPONERING
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none">• Nybegynnere• Krever ingen spesielle ferdigheter• Dersom tilrettelagt for rullestol/barnevogn, merkes dette med eget symbol	<ul style="list-style-type: none">• < 300 m• < 5 km	<ul style="list-style-type: none">• Asfalt, grus, skogsveier og gode stier• Stor grad av opparbeiding som gir god fremkommelighet• Hovedsak kortere turer• Underlag fast og jevnt uten store hindringer eller kryssing av bekk	<ul style="list-style-type: none">• Moderate stigninger• Ingen bratte partier
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none">• De med litt erfaring i terrenget• Middels tentede turgåere• De med grunnleggende ferdigheter	<ul style="list-style-type: none">• < 600 m• < 10 km	<ul style="list-style-type: none">• Kan ha noe mer krevende partier enn grønn turssti• Kan være steinete, men ingen ur• Kun enkle vad	<ul style="list-style-type: none">• Moderate stigninger som kan inneholde enkelte bratte partier• Enkelte partier som kan oppfattes som luftige for folk med høydeproblemer
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none">• Erfarne turgåere• De med god utholdenhet• Godt turutsstyr og gode fjellsko• Kunnskap om kart og kompass	<ul style="list-style-type: none">• < 1 000• < 20 km	<ul style="list-style-type: none">• Sti, åpent terreng, stein, ur og snaufjell• Bratte heininger og lengre strekninger med løs stein og myr kan forekomme• Vading kan forekomme	<ul style="list-style-type: none">• Flere typer stigninger og utfordringer• Flere luftige og utsatte partier• Kan inneholde tekniske utfordringer med noe klyving og bruk/støtte av hendene
 EKSTRA KREVENDE	<ul style="list-style-type: none">• Erfarne fjellfolk• De med god utholdenhet• Godt turutsstyr og gode fjellsko• Kunnskap om kart og kompass	Ingen maks høyde eller lengde	<ul style="list-style-type: none">• Lange turer på mer krevende stier enn «rød sti»• Krevende vading kan forekomme	<ul style="list-style-type: none">• Toppturer med bratte og vanskelige partier med ujevnt underlag• Luftige partier og passasjer/partier med utsatt klyving• Smale egger, sva, ur etc.

* Med **høydemeter** mener vi samlet stigning for hele turruta. I meget bratt terrenget må også høydemeter med nedstigning tas med i graderingen. Nedstigningen bør tillegges halv vekt av oppstigning. **Lengde** beskriver den totale lengden i

km på turruta fra et angitt punkt til et annet, dvs. én vei og ikke tur/retur. For rundturer finnes et eget symbol og da brukes hele rundturens lengde i antall km.

Vedlegg 3.

AVTALE OM TILRETTELEGGING OG MERKING AV TURSTIER

Oppdatert per mai 2013
Tilpasset av Midtre Hålogaland friluftsråd 2023

Mellom _____ (grunneieren) som grunneier av eiendommen
_____ gnr. ____ bnr. ____ i _____ kommune
og _____ (tilretteleggeren)
(Alternativt mellom grunneierlag/utmarkslag eller tilsvarende og tilrettelegger.)

1. Avtalens omfang

Avtalen er primært beregnet brukt mellom grunneiere og frivillige organisasjoner, friluftsråd og kommuner ved tilrettelegging og merking av turstier til friluftsbuk i utmark. Dersom stien berører innmark, avtales dette i punkt 11.

2. Definisjon

Med turstier menes her traseer for ferdsel til fots som er ryddet for vegetasjon, men uten, eller med liten, grad av opparbeidelse av grunnen. De er vanligvis merket, og bredden er minimum 0,5 m.

Den eller de stier som omfattes av avtalen, er markert med rød strek på vedlagte kart.

3. Rydding, merking og skilting.

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for rydding, merking og skilting av turstier slik det framgår av vedlagte kart (jfr pkt 2), samt vedlikehold av denne (jfr. pkt. 4). Dette skal skje på en slik måte at det ikke medfører skade på skog og omfatter normalt:

- Rydding av vegetasjon i traseen. Stien kan ryddes i inntil 2 m bredde mellom trestammene alt etter forholdene på stedet. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.
- Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig), samt utlegging av bru/klopp eller kavlelegging.
- Merking som kan bestå av maling på trær, varde eller stake/påle som er satt ned i bakken.
- Skilting og oppsett av informasjonstavler som kan settes opp der det er behov for slike. Plassering av tavler skal godkjennes av grunneier og mulig fellesbruk vurderes.

Rydding, merking og skilting skal skje i samsvar med Merkehandboka utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2019.

Der stien krysser gjerder som er nødvendige for dyrehold, skal tilretteleggeren sørge for at det etableres grind eller gjerdeklyver.

4. Vedlikehold

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for å vedlikeholde merkingen, stien og de innretninger som er anlagt som ledd i denne. Tilretteleggeren skal da følge samme regler som i pkt.3. Tilrettelegger har ansvar for rydding av søppel.

Tilrettelegger påtar seg ansvaret for et visst oppsyn med mer besøkte rasteplasser, særlig med hensyn til trefellinger, kvistbryting, bålbrenning, forsøpling o.l. som kan skade grunneiers interesser eller naturgrunnlaget. Eventuelt grovt skadeverk skal meddeles grunneier umiddelbart for videre oppfølging

5. Skogsdrift og annen næringsutøvelse.

Grunneierens næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av stien, skal grunneier varsle tilrettelegger, som om nødvendig sørger for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av stien. Det vises for øvrig til Skogbruksloven og eventuell skogsertifisering for eiendommen.

6. Omlegging av stien

I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av stien når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbukerne. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

7. Erstatning

Det ytes ikke erstatning til grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det ytes erstatning etter særskilt overenskomst, som skal framgå av punkt 11.

8. Varighet

Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

9. Opphør

Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger, med mindre annet avtales.

Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

10. Tvister

Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ihht Lov om tvistemål.

11. Spesielle forhold

_____, ____ / ____ 20__

Grunneier

For tilretteleggeren

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr._____, bnr._____ på tilretteleggerens bekostning.

_____, ____ / ____ 20__

Grunneier

For tilretteleggeren

Kontaktinformasjon grunneier (navn, adresse, tlf, e-post):

Kontaktinformasjon tilrettelegger (navn, adresse, tlf, e-post):

*Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund, mai 2003, og oppdatert mai 2013.
Direktoratet for naturforvaltning og Kulturdepartementet har godkjent avtalen til bruk i forbindelse med søknad om statlige friluftslivsmidler og spillemidler*

Vedlegg 4. Definisjoner

Friluftsliv defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Det er i tråd med definisjonen som legges til grunn i *Stortingsmelding 18 (2015-16) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet*.

Trasé defineres i denne sammenheng som en korridor i terrenget for både foreslåtte, planlagte og eksisterende ferdselsårer og turruter. En trasé har et definert start og slutt punkt.

Ferdselsårer er traséer for ferdsel som er synlige i terrenget i den sesongen som er aktuell for bruk, og leder for ferdsel på vann og over breer. Ulike ferdselsårer:

Sti er et tydelig, smalt og sammenhengende tråkk i terrenget som har oppstått gjennom bruk eller aktiv tilrettelegging.

Turveg er en opparbeida og sammenhengende ferdselsåre med jevnt og fast toppdekke i minst 1,2 m bredde.

Led er ferdselsårer på vann og over breer.

Løyper er ferdselsårer på snødekt mark som jevnlig tråkkes eller prepareres, eller som merkes eller kvistes som traséer for vinterferdsel.

Turruter er skilte, merka og kartfesta traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Det skilles mellom flere typer turruter, se merkehandboka.no for mer informasjon.

Turforslag er en anbefalt tur. Turforslag er ikke en del av det offentlige kartgrunnlaget (DOK). Turforslag formidles bl.a. på ulike turportaler, informasjonsbrosjyrer, turkort og gjennom muntlig overlevering.

Gradering er en kategorisering av turruter etter hvor krevende rutene er. Det graderes i 4 kategorier etter hvor krevende turruta er; grønn, blå, rød og svart, der grønn er den enkleste. Kriteriene for gradering av ulike turruter omtales under beskrivelsen av disse.

Universell utforming er turveger og andre tilretteleggingstiltak som tilfredsstiller kravene i Norsk Standard for universell utforming av opparbeidete uteområder.

Godt tilgjengelig er en kategori som innebærer at en ferdselsåre er bedre tilgjengelig for mennesker med funksjonsnedsettelse enn det kravet til grønn gradering tilsier, men likevel ikke slik at kravene til universell utforming fullt ut er ivaretatt.

Innmark er, etter Friluftsløven § 1a, gårdsplass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite, samt liknende område hvor allmennhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker. Hustomt omfatter ikke nødvendigvis hele tomta/eiendommen, men begrenses til den mer private sonen rundt bolighuset/ hytta. Det som ikke er innmark, er **utmark**.